

Sitzungsberichte der
Bayerischen Akademie der Wissenschaften

Philosophisch-historische Abteilung

Jahrgang 1935, Heft 12

Syntaktische Äquivalenz
des Genitivs und Ablativs
bei Verben der Trennung
in der vedischen Prosa

von

Hanns Oertel

Vorgetragen am 7. Dezember 1935

München 1935

Verlag der Bayerischen Akademie der Wissenschaften
in Kommission bei der C. H. Beck'schen Verlagsbuchhandlung

Druck der C. H. Beck'schen Buchdruckerei in Nördlingen

1. In der vedischen Prosa kann bei Verben der Trennung neben dem Ablativ auch der Genitiv¹ verwendet werden; z. B. 'Er nimmt ihm die Speise': JB. 3. 71 annādyām vā etasmād dha-

¹ Auf den Dativus sympatheticus (Literatur bei Havers, Handbuch der erklärenden Syntax, p. 210, 31 f.) kann ich hier nur so weit eingehen, als er in den Bereich der Verba separationis fällt.

1. Für die Personalpronomina *me* und *te* (Wackernagel III § 235, c, Anm. p. 474) nimmt Havers selbst an, daß sie in der vedischen Prosa 'schon in weitem Umfang die Funktion von Genetiven gehabt haben' (Untersuchungen zur Kasussyntax der indogermanischen Sprachen p. 38); ich habe im folgenden *me* und *te* durchgängig als Genitive gefaßt.

2. Sonst kommen für die hier behandelten Verben der Trennung nur noch die folgenden zwei Stellen in Betracht:

a) mit $\sqrt{han} + apa$: MS. 4. 1. 13 (18,3) na purastāt paridadhāty, udyan vā asā ādityo rakṣānsy apāhato, 'dyann evāsmā asā ādityo rakṣānsy apahanti; aber unmittelbar darauf der Ablativ: ūrdhve samidhā ādadadhāty, upariṣṭād asmāt tena rakṣānsy apahanti; die Parallelen K. 31. 10 (13, 1) und Kap. 47. 10 (294, 8) haben statt des Dativs MS. asmai den Ablativ: na purastāt paridadhāty, asā (Kap. asāv) evāsmād āditya udyan purastād rakṣānsy apahanti; [in der Parallelle TS. 6. 2. 1. 6 fehlt das Pronomen: na purastāt paridadhāty, ādityo hy evodyan purastād rakṣānsy apahanti, und in der Fortsetzung fehlt das Pronomen in allen drei Parallelen: ūrdhve samidhāv (K. samidhā) ādadadhāty, upariṣṭād eva rakṣānsy apahanti (K. hanti)]. Sonst kommt ein Dativ bei $\sqrt{han} + apa$ nicht vor; für den Ablativ bei Personen vgl. K. 10. 5 (129, 19) so'smād rakṣānsy apahanti; TB. 3. 2. 8. 6 sa evāsmād rakṣānsy apāhan; TS. 2. 2. 2 sa evāsmād rakṣānsy apahanti; MS. 4. 8. 5 (113, 8) tenaibhyo rakṣānsy apāhan; K. 19. 10 (11, 19); Kap. 30. 8 (145, 21) tābhīrasmād rakṣānsy apāghnan; MS. 3. 1. 9 (12, 15) tad agner evaitābhī rakṣānsy apahanti; TS. 5. 1. 10. 2 agner eva tena jātād rakṣānsy apahanti; TS. 5. 1. 3. 4; K. 20. 5 (23, 18); Kap. 31. 7 (154, 9) yāvān evāgnis tasmād rakṣānsy apahanti; K. 10. 5 (129, 17) tasmād agnī rakṣānsy apāhan; ähnlich TS. 2. 2. 7. 4 sa evāsmād mṛdha apahanti; PB. 6. 10. 7 arāvāṇo vā ete ye 'nṛtam abhis'aṁsanti, tān evāsmād apahanti; TS. 2. 1. 10. 1 dhūrimānam evāsmād apahanti; TB. 3. 8. 20. 1 brūnahatyām evāsmād apahatya...; K. 11. 5 (149, 21) atīva hyasmād apahanti; PB. 23. 16. 10 ati hy ebhyo'pahanti; K. 27. 3 (142, 5); Kap. 42. 3 (250, 11) tasmād gandham apāhan.

b) mit \sqrt{han} : AB. 4. 4. 5-6 atha yah pāpmānam apajighānsuh syād vihṛtam şolas'inaṁ s'aṁsayed, vyatiṣakta iva vai puruṣaḥ pāpmāna, vyatiṣaktam evāsmai tat pāpmānam s'amalam hanti || apa pāpmā-

ranti ‘Sie nehmen die Speise von ihm’ neben TS. 3. 4. 8. 6 anādyam evāsyā harati ‘Er nimmt dessen Speise weg’; ‘Ihm entlief die Stimme’; S’BKĀṇva 1. 2. 4. 3 vāg ghaivāsmād apacakrāma ‘Die Stimme lief von ihm weg’ neben S’BMĀdhyan-dina 2. 2. 4. 4 vāg asyāpacakrāma ‘Dessen Stimme lief weg’.

2. Es liegt auf der Hand, daß die Genitive ursprünglich possessive Genitive waren; vgl. dazu die klaren Genitivi possessivi in Stellen wie: TS. 6. 2. 4. 5 = TB. 3. 2. 9. 13 yad evāsyā (sc. vedeh) amedhyām tad apahanti, TS. 2. 6. 4. 2; TB. 1. 1. 3. 1; 3. 2. 9. 9 yad evāsyā (sc. pṛthivyāḥ) amedhyām tad apahanti; K. 25. 4 (107, 2); 31. 8 (10,7); Kap. 39. 1 (213, 1–2); 47. 8 (291, 20) yad evāsyā (sc. pṛthivyāḥ) amedhyām ayajñiyām

naṁ hate ya evam̄ veda. [In den Parallelen JB. 2. 143 und 285 fehlt das Pronomen und an Stelle des Simplex hanti steht apahate: atho vyatiṣakto vai puruṣaḥ pāpmabhir, vyatiṣaktābhīr eva (sc. ṛgbhiḥ; 285 vyatiṣaktair eva chandobhir) vyatiṣaktān pāpmāno ’pahate; die Parallele TB. 2. 7. 18. 5 hat vyatiṣaktābhīḥ stuvate, vyatiṣakto vai puruṣaḥ pāpmabhir, vyatiṣaktābhīr evāsyā pāpmāno nudate]; der Dativ sonst bei √han nur in der Bedeutung ‘für jemanden ein Opfertier schlachten’: S’B. 3. 3. 1. 14 yām (sc. gām) idām pitṛbhyo ghnanti; TS. 1. 7. 2. 2. yām (sc. gām) pitṛbhyo ghnanti; K. 24. 1 (90, 16); Kap. 37. 2 (196, 3) tām (sc. gām) pitṛbhyo ghnanti; TS. 6. 6. 7. 1 yathā mṛtāyānustaraṇīm ghnanti. Der Dativ samvatsarāya in MS. 4. 2. 3 (25, 5) tad ya evam̄ vidvān ekāṣṭakāyām gām̄ hate samvatsarāyaiva kṣudham̄ hate ist Dativus temporis (Delbrück, Ai. Syntax § 102, p. 149) ‘Für ein Jahr vertreibt er sich den Hunger’; vgl., außer dem von Delbrück Angeführten, S’B. 6. 6. 4. 1–2 rātryā evainam̄ tad annena prīṇāti; ahna evainam̄ tad annena prīṇāti; rātryā evaitām ariṣṭim svastim āśāste; ahna evaitām ariṣṭim svastim āśāste; 3. āhnāyaivaitām ariṣṭim svastim āśāste; MS. 1. 8. 1 (115, 7) yat sāyaṁ juhoti rātryai tena dādhāra, yat prātar ahne; K. 6. 1 (50, 4–5); Kap. 3. 12 (36, 3–4) yat sāyaṁ juhoti tenainam̄ rātryai ramayati, yat prātas tenāhne; S’B. 7. 3. 2. 19 rātryā evāsmā (sc. agnaye) etām vajram abhigoptāram karoti [cf. eṣa (sc. ādityaḥ) vāasya (sc. agneḥ) pratyakṣam̄ divā goptā bhavati]; MS. 2. 1. 2 (2, 10); K. 10. 3 (127, 7) samvatsarāyaitām pratigr̄hṇanti yam̄ pratigr̄hṇanti. Der Ablativ kommt mit √han überhaupt nicht vor; dagegen steht der Genitiv mit √han, wo man es in der Bedeutung ‘von jemandem wegschlagen’ (= √han + apa) nehmen kann, KB. 3. 2 (9, 2–3 und 9); 11. 1 (49, 10); 15. 4 (67, 24–25); 17. 3 (76, 6) yajamānasya pāpmānam̄ hanti; S’B. 3. 9. 4. 18 tad asya sarvam̄ pāpmānam̄ hanti; TB. 3. 8. 4. 2 s’ucaivāsyas’ucam̄ hanti.

tad apahanti; K. 34. 5 (39, 2-3)¹ atha yo nindati yad evai-
ṣāṁ (sc. sattriṇām) suṣṭutāṁ sus'astāṁ tat so 'pahanti;
MS. 3. 6. 3 (63,3) tāsāṁ (sc. apām) yad yajñiyāṁ medhyām
āśīt tad udakrāmat; TS. 6. 1. 1. 7 tāsāṁ (sc. apām) yan
medhyāṁ yajñiyāṁ sadevam āśīt tad apodakrāmat;
MS. 2. 5. 3 (51,4) tad yat kim ca devānāṁ svam āśīt tad
yamo 'yuvata.

Die Genitive bei $\sqrt{\text{han}} + \text{apa}$ sind also ursprünglich den possessiven Genitiven beim Simplex $\sqrt{\text{han}}$ gleichzusetzen: S'B.
3. 9. 4. 18 tad asya sarvāṁ pāpmānam hanti; KB. 3. 2
(9, 2-3 und 9); 11. 1 (49, 9-10); 15. 4 (67, 24-25); 17. 3 (76, 6)
vajrenaiva tad yajamānasya pāpmānam hanti; TB.
3. 8. 4. 2 s'ucaivāsyā s'ucaṁ hanti; JB. 3. 98; 141; 208
sva eva tad āyatane yajamānasya sarvāṁ pāpmānam
ghnanti.

Für den Übergang vom Genitivus possessivus zum Genitivus separationis sind besonders lehrreich Stellen wie K. 13. 5 (186,
1-2 und 5) teṣāṁ (sc. asurāṇām) yatsvam āśīd yad vittāṁ
yad vedyāṁ tad avṛñjata und tasya (sc. bhrātṛvyasya)
yat svāṁ yad vittāṁ yad vedyāṁ tad vṛñkte; JB. 3. 298
ta (sc. devāḥ) etat sāmāpas'yaṁ, tenāstuvata: ... ity
evāsurāṇāṁ yad dhanāṁ ye pas'avo yad annādyam āśīt
tad avṛñjata, . . . , vṛñkte dvīṣato bhrātṛvyasya yad dha-
nāmye pas'avo yad annādyam ya evāṁ veda,² wo die Genitive
asurāṇām und bhrātṛvyasya ebensogut in den Relativ-
satz als zum Verbum gezogen werden können.

3. Ob aber in der vedischen Prosa die Genitive bei den Verben der Trennung noch als Genitivi possessivi empfunden wurden, ist eine andere Frage. Die Möglichkeit besteht jedenfalls, daß in dieser Sprachperiode diese Genitive vom Sprecher oder vom Hörer oder von beiden zum Verbum gezogen wurden und daß so eine syntaktische Parallelkonstruktion der Verba separationis

¹ Die Parallele PB. 5. 5. 13 ya enān (sc. sattriṇāḥ) nindati pāpmānam
eṣāṁ so 'pahanti.

² Die Parallelstelle JB. 3. 151 te (sc. devāḥ): . . . ity evānnādyam asurā-
ṇām avṛñjata, . . . vṛñkte dvīṣato bhrātṛvyasyānnādyam ya evāṁ
veda.

mit Ablativ und Genitiv entstand. Dafür daß eine solche Entwicklung tatsächlich stattgefunden hat, spricht folgendes:

I.¹ Die große Anzahl von Stellen, in denen in ähnlicher Umgebung hier der Ablativ, dort der Genitiv gebraucht wird; diese stelle ich zunächst (§ 4–17) zusammen.² Doch sind diese Stellen allein genommen nicht absolut beweiskräftig, weil man unserem Sprachgefühl die Entscheidung nicht überlassen kann, ob und in welchem Umfang der Inder hier die Genitive nicht mehr als Genitivi possessivi, sondern als zum Verbum separationis gehörig empfunden hat.

I

Ablativ und Genitiv in gleicher oder ähnlicher Umgebung

4. A. ✓ kram + apa

1. vāk (a) mit Ablativ:

sārasvatīm meśīm (13.12 om. meśīm) ālabheta yasmād vāg apakrāmed, vāg vai sarasvatī, sarasvaty etasmād apakrāmati yasmād vāg apakrāmati K. 12. 13 (175, 11–12); 13. 12 (193, 22–194,1).³

tasya (sc. prajāpateḥ) bhītasya svo mahimāpacakrāma, vāg vai svo mahimā, vāg ghaivāsmād apacakrāma S'BKāṇva 1. 2. 4. 3. Aber die Mādyandina Parallele 2. 2. 4. 4 hat beide Male den Genitiv: tasya bhītasya svo mahimāpacakrāma, vāg vā asya svo mahimā, vāg asyāpacakrāma.

ṛksāme vāvaibhyas (MS. vā ebhyas; sc. devebhyaḥ) tad apākrāmatāṁ pas'avo vāg indriyāṁ prāṇāpānau K. 29. 1 (168, 4–5); Kap. 45. 2 (268, 18); MS. 3. 10. 6 (137, 13).¹

apa vā etasmād indriyāṁ krāmati prāṇāś' s'īrṣan vīryāṁ cakṣus' s'rotram vāk K. 20. 8 (27, 7); Kap. 31. 10 (157, 19, wo nach K. zu emendieren).

¹ Für II s. unten § 18; für III s. unten § 19–22.

² Bei der Auswahl der Beispiele beschränke ich mich also im folgenden auf diejenigen Fälle, in denen Ablativ und Genitiv in ähnlicher Umgebung vorkommen. Die Fälle, in denen der Kasus formal doppeldeutig ist (z. B. agneh), bleiben unberücksichtigt.

³ Vgl. tasmāt (sc. yajñāt) punar upāvartamānād ṛksāme apākrāmatāṁ K. 23. 3 (76, 16).

b) mit Genitiv:

tasyālabdhasya sā vāg apacakrāma S'B. 1. 1. 4. 15 = Kāṇva 2. 1. 3. 17 und tasyā ālabdhāyai sā vāg apacakrāma S'B. 1. 1. 4. 16 = Kāṇva 2. 1. 3. 18. Über die drei Möglichkeiten die beiden Genitive¹ syntaktisch zu interpretieren: entweder als Genitivi absoluti (so Gaedicke, Accusativ, p. 47–48, Anm.; Delbrück, Ai. Synt. p. 214, 22; p. 389 von unten; Vgl. Synt. II § 164 p. 494); oder als adnominale Genitive zu sā vāk; oder als Genitive mit dem Verbūm separationis kram + apa [vgl. dazu TB. 2. 1. 2. 1 prajāpatir agnim asṛjata, tam prajā anvasṛjyanta, tam abhāga upāsta, so 'sya prajābhīr apākrāmat, wo der Kommentar so 'sya prajābhīr apākrāmat mit prajābhīḥ saha tasmāt prajāpater apākrāmat glossiert, also nicht: 'Er (Agni) ging mit den Geschöpfen dieses (Prajāpati) fort', sondern 'Er (Agni) ging mit den Geschöpfen von diesem (Prajāpati) fort'] s. Syntax of Cases I § 55, p. 142 f.²

tasya (sc. prajāpateḥ) bhītasya svo mahimāpacakrāma, vāg vā asya svo mahimā, vāg asyāpacakrāma S'B. 2. 2. 4. 4; aber die Kāṇva Parallele 1. 2. 4. 3 hat im letzten Satze den Ablativ: tasya bhītasya svo mahimāpacakrāma, vāg vai svo mahimā, vāg ghaivāsmād apacakrāma.

2. mahimā a) mit Ablativ:

taṁ (sc. indram) svo mahimāpaprachā: 's'ako hantū 3 m iti, sa hāsmād agre 'pakrānto bibhyat tasthau KB. 23. 2 (103, 8).³

¹ Wegen des vorangehenden tasyālabdhasya (15 = 17) besteht kaum ein Zweifel, daß auch tasyā ālabdhāyai (16 = 18) als Genitiv gefaßt werden muß.

² Vgl. tasyālabdhasya medho 'pacakrāma S'B. 1. 2. 3. 6 (quinquies) = Kāṇva 2. 2. 1. 20.

³ Wenn neben √kram + apa noch parāñc steht, so ist der Ablativ die Regel: taṁ (sc. indram) vṛtrām hatvāyantaṁ (lies so [= hatvā āyan-taṁ] mit Caland ZDMG. 72, p. 25, statt Lindner's hatvā yantaṁ) devatā pratyupātiṣṭhanta, parāñcyo hāsmād agre 'pakrāntā bibhyat-yaś tasthuḥ KB. 23. 2 (103, 4–5). Vgl. die √i mit parāñc: so (sc. as'vame-dhah) 'smāt (sc. prajāpateḥ) sr̥ṣṭah parāñ ait S'B. 13. 1. 4. 1; 13. 2. 5. 1; so (sc. agnih) 'smāt (sc. prajāpateḥ) sr̥ṣṭah parāñ ait TS. 5. 2. 1. 2; 5. 5.

devās' ca vā asurās' ca samyattā āsañs, te devebhyo mahimāno 'pākrāman K. 29. 1 (167, 17–168, 1); Kap. 45. 2 (268, 13–14).

b) mit Genitiv:

tasya (sc. prajāpateḥ) bhītasya svō mahimāpacakrāma S'B 2. 2. 4. 4 = Kāṇva 1. 2. 4. 3.

tasya (sc. prajāpateḥ) mahimāpākrāmat S'B. 13. 1. 1. 4.

Und so mit \checkmark kram+ud:
as'vasya vā ālabdhasya mahimodakrāmat TB. 3. 8. 2. 4.

3. tejah a) mit Ablativ:

apa vā etasmāt (sc. yajamānāt) tejo brahmavarcasam¹ krāmati S'B. 13. 2. 6. 9.

apa vā etasmāt teja indriyam vīryam krāmati S'B. 12. 7. 2. 1; TS. 2. 2. 1. 2; 4.

apa vā etasmāt teja indriyam pas'avaḥ s'rīḥ krāmanti und nāsmāt teja indriyam vīryam pas'avaḥ s'rīḥ apakrāmanti S'B. 13. 2. 6. 3 und 7; TB. 3. 9. 4. 6 und 8.

asuryam vā etasmād varṇam kṛtvā (so ist in PB. mit den Parallelen K. und TB.² zu lesen; Caland, ZDMG. 72, p. 21) teja indriyam vīryam annādyam (K. om. annādyam) prajāḥ pas'avo 'pakrāmanti yasya yūpo virohati K. 34. 2 (36,20); PB. 9. 10. 2.

8, 1; so (sc. yajñāḥ) 'smāt (sc. prajāpateḥ) srṣṭāḥ parāñ ait TS. 6. 1. 2. 4; parāñ vā etasmād (sc. yajamānāt) yajñā eti S'B. 13. 2. 6. 2; tā (sc. prajāḥ) asmāt (sc. prajāpateḥ) srṣṭāḥ parācya āyan PB. 21. 2. 1; tā (sc. prajāḥ) asmāt (sc. prajāpateḥ) srṣṭāḥ parācīrāyan TS. 2. 1. 2. 1; 2. 4. 4. 2; TB. 1. 1. 5. 4; 2. 7. 9. 1; 3. 1. 4. 2; te (sc. pas'avaḥ) 'smāt (sc. prajāpateḥ) parāñca āyan TS. 2. 4. 4. 2; TB. 2. 7. 14. 1; MS. 2. 2. 4 (17, 16 und 18, 2; die K. Parallele 10. 11 (137, 23) te 'smād apākrāman); sā (sc. virāṭ) 'smāt (sc. prajāpateḥ) srṣṭā parācy ait S'B. 13. 2. 5. 3; aber bei \checkmark kṣar +ati mit parāñc steht einmal der Genitiv: S'B. 7. 5. 1. 1 yo vai sa eṣāṁ lokānām apsu praviddhānām parāñ raso 'tyakṣarat.

¹ Cf. S'B 13. 1. 5. 3; 5 apāsmād brahmavarcasam krāmet.

² TB. 1. 4. 7. 1 asuryam vā etasmād varṇam kṛtvā pas'avo vīryam apakrāmanti yasya yūpo virohati (cf. ÄpS'S. 9. 19. 5).

tad (i. e. tejo balam indriyam vīryam) apaiva devebhyo 'krāmat JB. 3. 117 (Caland, Auswahl § 185, p. 250, 10 von unten).

b) mit Genitiv:

ahorātre mithunam samabhavatām, tayos tejo 'pākrāmat MS. 3. 6. 6 (67, 11); die Parallele K. 23. 3 (76, 18) hat ahorātre vai mithunam samabhavatām, taylor ojo vīryam apākrāmat.

dyāvāpṛthivī vai mithunam samabhavatām, tayos tejo yajñiyam apākrāmat K. 23. 3 (76, 20); die Parallele MS. 3. 6. 6 (67, 12) hat dyāvāpṛthivī mithunam samabhavatām, taylor vīryam apākrāmat.

tasya siṣṭiyānasya tejo 'pākrāmat TA. 5. 1. 3.

Ähnlich, mit bhāḥ statt tejah:

agner vaisr̄ṣṭasya bhā apākrāmat MS. 3. 1. 9 (12, 8).

4. indriyam, vīryam (a) mit Ablativ:

apa vā etasmād indriyam krāmati yam paryamanti K. 13. 1 (179, 17).

apa vai dīkṣitāt suṣupuṣa indriyam devatāḥ krāmanti TS. 6. 1. 4. 7.

etāni (i. e. indriyam, manyuh, manah) hi vā etasmād apakrāntāni TS. 2. 2. 8. 3.

apa vā etasmāt teja indriyam vīryam krāmati S'B. 12. 7. 2. 1; TS. 2. 2. 1. 2; 4.

apa vā etasmāt teja indriyam pas'avaḥ s'rīḥ krāmanti und nāsmāt teja indriyam pas'avaḥ s'rīr apakrāmanti S'B. 13. 2. 6. 3 und 7; TB. 3. 9. 4. 6 und 8.

asuryam vā etasmād varṇam kṛtvā (so ist in PB. mit den Parallelen K. und TB. zu lesen; Caland ZDMG. 72, p. 21) teja indriyam vīryam annādyam (K. om. annādyam) prajāḥ pas'avo 'pakrāmanti (TB. kṛtvā pas'avo vīryam apakrāmanti) yasya yūpo virohati K. 34. 2 (36, 20); PB. 9. 10. 2; TB. 1. 4. 7. 1 (cf. ĀpS'S. 9. 19. 5).

ṛksāme vāvaibhyas (MS. ṛksāme vā ebhyas; sc. devebhyah) tad apākrāmatāṁ pas'avo vāg indriyāṁ prāṇā-pānau K. 29. 1 (168, 4–5); Kap. 45. 2 (268, 18); MS. 3. 10. 6 (137, 13).

etan nāhaivāsmān (sc. yajamānāt) n vindriyāṁ vīryam apakrāmati S'B. 5. 4. 3. 2.

tebhya (sc. devebhyah) indriyāṁ vīryam apākrāmat TS. 2. 3. 7. 1.

varuṇād dha vā abhiśicānād indriyāṁ vīryam apakrāma S'B. 5. 4. 3. 2.

apa vā etasmād indriyāṁ krāmati prāṇās' s'īrṣan vīryāṁ cakṣus' s'rotram vāk K. 20. 8 (27, 7); Kap. 31. 10 (157, 19, wo nach K. zu emendieren).

tad (i. e. tejo balam indryāṁ vīryam) apaiva devebhyo 'krāmat, JB. 3. 117 (Caland, Auswahl § 185, p. 250, 10 von unten).

b) mit Genitiv:

tāni (sc. indriyāṇi) ha vā asyaitāni brahmacaryam upetasyāpakrāmanti GB. 1. 2. 2 (33, 5).

dyāvāpṛthivī mithunāṁ samabhavatāṁ, tayor vīryam apākrāmat MS. 3. 6. 6 (67, 12).

ahorātre vai mithunāṁ samabhavatāṁ, tayor ojo vīryam apākrāmat K. 23. 3 (76, 18).

devānām vā antāṁ jagmuśām indriyāṁ vīryam apākrāmat TS. 7. 5. 8. 1; JB. 2. 396.

atra vā etasya jāyamānasyendriyāṁ vīryam apākrāmat MS. 2. 5. 5 (53, 20).

indrasya vai vṛtrāṁ jaghnuṣa indriyāṁ vīryam apākrāmat K. 36. 1 (68, 5).

varuṇasya vā abhiśicyamānasyendriyāṁ vīryam apākrāmat MS. 4. 3. 9 (49, 4).

teśāṁ (sc. devānām) vā indriyāṇi vīryāṇy apākrāmann: agne rathantaram indrasya bṛhad vis'veśāṁ devānām vairūpāṁ savitur vairājām tvaṣṭū revatī marutāṁ s'akvarī MS. 2. 3. 7 (34, 13–14); aber die Parallele K. 12. 5

(166, 18–20) wechselt zwischen Ablativ und Genitiv: teṣāṁ vīryāny apākrāmann: agne rathantaram indrād bṛhad vis'vebhyo devebhyo vairūpam savitur vairājam marutām s'akvarī tvastū revatī.

devās' cāsurās' cāspardhanta, teṣāṁ vā indriyāṇi vīryāny apākrāmann, ṛksāme vā ebhyas tat apākrāmatāṁ pas'avo vāg indriyam prāṇāpānau MS. 3. 10. 6 (137, 12–13). Vgl. die Parallele K. 29. 1 (168, 4–5); Kap. 45. 2 (268, 18) devās' cāsurās' ca samyattā āsañs, te devebhyo mahimāno 'pākrāman... ṛksāme vāvaibhyas tad apākrāmatāṁ pas'avo vāg indriyam prāṇāpānau.

vācā hy apūtam amedhyam vadanti, teṣāṁ indriyam vīryam vāco 'pākrāmati JB. 2. 221 (Caland, Auswahl § 146, p. 183, 14 v. unten; Whitney's Abschrift liest ohne var. lect. apūtam, Caland ohne var. lect. avratam).

tasya vā agner hiranyam pratijagrahuśo¹ 'rdham indriyasyāpākrāmat... tasya vai somasya vāsaḥ pratijagrahuśas tṛtīyam indriyasyāpākrāmat ||... tasya vai rudrasya gām pratijagrahuśas' caturtham indriyasyāpākrāmat...||... tasya vai varuṇasyās'vām pratijagrahuśah pañcamam indriyasyāpākrāmat...||... tasya vai prajāpateḥ puruṣam pratijagrahuśah ṣaṣṭham indriyasyāpākrāmat...|| tasya vai manos talpam pratijagrahuśah saptamam indriyasyāpākrāmat, ... tasya vā uttānasyāṅgirasasyāprāṇat pratijagrahuśo 'ṣṭamam indriyasyāpākrāmat TB. 2. 3. 4. 1–4.

tasya yamasyās'vām pratijagṛhuśo 'rdham indriyasyāpākrāmat... tasyāgner hiranyam pratijagṛhuśastrītīyam indriyasyāpākrāmat... tasya rudrasya gām pratijagṛhuśas' caturtham indriyasyāpākrāmat... tasya bṛhaspater vāsaḥ pratijagṛhuśah pañcamam indriyasyāpākrāmat... tasyottānasyāṅgirasasyāprāṇat pratijagṛhuśah ṣaṣṭham indriyasyāpākrāmat... tasya prajāpateḥ puruṣam pratijagṛhuśas saptamam indriyasyāpākrāmat K. 9. 12 (113, 13 f.).

tasyā (sc. yamasya) 'rdham indriyasyāpākrāmat ...

¹ Zu ra statt ṛ vgl. Syntax of Cases I, p. 113–114.

tasya (sc. rudrasya) tṛtīyam indriyasyāpākrāmat... tasya (sc. agneḥ) caturtham indriyasyāpākrāmat... tasya (sc. bṛhaspateḥ) pañcamam indriyasyāpākrāmat... tasya (sc. uttānasyāṅgirasasya) ṣaṣṭham indriyasyāpākrāmat MS. 1. 9. 4 (133, 12 f.).

yo 'vidvān (K. ya etad avidvān) pratigṛhṇāty ardhām (ebenso tṛtīyam, caturtham, pañcamam, ṣaṣṭham, und in TB.saptamam, aṣṭamam) asyendriyasyāpākrāmati TB. 2. 3. 4. 1–6; MS. 1. 9. 4 (133, 17; 134, 2; 6–7; 12; 134, 17–135, 1); K. 9. 12 (113, 15; 18; 114, 1; 5; 8; 11–12).

Und mit √kram + ati:

yad evāsyā (sc. yajamānasya) tene (sc. somena) ṣndriyam vīryam atikrāntam bhavati S'B. 12. 7. 3. 9; 10.

5. pas'avaḥ, prajāḥ a) mit Ablativ:

yasmāt pas'avo 'pakrāmanty agnir eva tasmāt pas'ūn apakramayati JB. 3. 50; aber die Parallele PB. 12. 4. 25 agnir vā etasya pas'ūn apakramayati yasya pas'avo 'pakrāmantī.

asuryam vā etasmād varṇam kṛtvā (lies so in PB. mit den Parallelen K. und TB.; Caland ZDMG. 72, p. 21) teja indriyam vīryam annādyam (K. om. annādyam) prajāḥ pas'avo 'pakrāmantī (TB. kṛtvā pas'avo vīryam apakrāmantī) yasya yūpo virohati K. 34. 2 (36, 20); PB. 9. 10. 2; TB. 1. 4. 7. 1 (cf. ĀpS'S. 9. 19. 5).

apakrāntā vā etasmāt pas'avo yo 'pas'uḥ. K. 10. 11 (168, 3).

nāsmāt pas'avo 'pakrāmantī TS. 5. 7. 9. 2; JB. 1. 148; 3. 213; 3. 229.

nāsmāt teja indriyam pas'avaḥ s'rīr apakrāmantī S'B. 13. 2. 6. 7; TB. 3. 9. 4. 8.

nāsmāt pas'avo vīryam apakrāmantī TB. 1. 4. 7. 1.

prajāpatih pas'ūn asṛjata, te 'smāt sṛṣṭā as'anāyanto 'pākrāman PB. 6. 7. 19.

prajāpatih pas'ūn asṛjata, te 'smāt sṛṣṭā apākrāman

PB. 7. 10. 13; 15. 5. 35; 20. 3. 2; JB. 1. 148 (Caland, Auswahl § 41, p. 48, 1 von unten); 1. 172; 2. 112; 2. 411; 3. 91; 3. 153.¹

prajāpatih pas'ūn asṛjata, te 'smāt sṛṣṭā apākrāman, so 'kāmayata: na mat pas'avo 'pakrāmeyur ... iti JB. 1. 148 (Caland, Auswahl § 41, p. 49, 1); 1. 160 (Caland, Auswahl § 51, p. 59, 22); 3. 218; 3. 229

prajāpatih pas'ūn asṛjata, te 'smāt sṛṣṭā asamjānānā apākrāman, so 'kāmayatā: bhi mā pas'avassamjānīran, na mad apakrāmeyur iti JB. 3. 213.

prajāpatih pas'ūn asṛjata, te 'smāt apākrāman K. 10. 11 (137, 23).²

prajāpatih pas'ūn sṛṣṭvā teśāṁ pūṣanam adhipām akarot, te 'smād apākrāman K. 10. 11 (138, 6–7).³

pas'avo haivaibhyas tad apācikramiṣan S'B. 4. 6. 9. 1; 3.

ṛksāme vāvaibhyas (MS. ṛksāme vā ebhyas) tad apākrāmatāṁ pas'avo vāg indriyāṁ prāṇāpānau K. 29. 1 (168, 4–5); Kap. 45. 2 (268, 18); MS. 3. 10. 6 (137, 13).

apa vā etasmāt teja indriyāṁ pas'avah s'rīḥ krāmanti und nāsmāt teja indriyāṁ vīryāṁ pas'avah s'rīr apakrāmanti S'B. 13. 2. 6. 3 und 7; TB. 3. 9. 4. 6 und 8.

tasmāt (sc. mitrāt) pas'avo 'pākrāman TS. 6. 4. 8. 1; S'B. 4. 1. 4. 8; MS. 4. 5. 8 (75, 15).

yah somena yajate tasmāt pas'avo 'pakrāmanti TS. 6. 4. 8. 2.

apa mat krūram cakruṣah pas'avah kramiṣyanti TS. 6. 4. 8. 2.

tā (sc. prajāḥ) asmāt (sc. prajāpateḥ) sṛṣṭā apākrāman PB. 7. 5. 2.

as'raddadhānebhyo haibhyo gaur apakrāmati S'B. 12. 4. 1. 10.

¹ Cf. prajāpatih pas'ūn asṛjata, te 'smāt sṛṣṭāḥ parāñca āyan TB. 2. 7. 14. 1; prajāpatih pas'ūn asṛjata, te 'smāt sṛṣṭāḥ prādravan JB. 2. 110.

² Cf. MS. 2. 2. 4 (17, 15–16) prajāpatih pas'ūn asṛjata, te 'smāt sṛṣṭāḥ parāñca āyan.

³ Cf. MS. 2. 2. 4 (18, 1–2) prajāpatih pas'ūn asṛjata, te 'smāt sṛṣṭāḥ parāñca āyan, teśāṁ pūṣanam adhipām akarot.

tasmād u ha gor ante nagno na syād, īs'varo hāsmād apakramitoh JB. 2. 182¹ (Caland, Auswahl § 144, p. 178, 9).

Und so mit $\sqrt{kram} + ud$:

prajāpater visratāt pas'ava udakrāman S'B. 8. 1. 1. 9.

ye'smāt te pas'ava udakrāman S'B. 8. 2. 3. 14.

asmāt te pas'avo noccikramiṣanti S'B. 7. 5. 2. 5.

prajāpater visrastāt sarvāḥ prajā madhyata udakrāman etasyādhi yoneḥ S'B. 8. 2. 2. 5.

b) mit Genitiv:

agnir vā etasya pas'ūn apakramayati yasya pas'avo 'pakrāmanti PB. 12. 4. 25; aber JB. 3. 50 yasmāt pas'avo 'pakrāmanty agnireva tasmāt pas'ūn apakramayati.

6. prānah a) mit Ablativ:

yadasmāt (sc. pas'oh) prāṇo 'pakrāmati S'B. 3. 8. 3. 15; 3. 8. 4. 5.

apa vā etebhya (sc. yajamānebhyaḥ) prāṇāḥ krāmanti S'B. 13. 1. 7. 2; 13. 2. 8. 5; 13. 2. 9. 9; 14. 1. 3. 32; TB. 3. 9. 6. 2; 3. 9. 7. 5.

naibhyaḥ prāṇā apakrāmanti S'B. 13. 2. 8. 5; 13. 2. 9. 9; TB. 3. 9. 6. 3; 3. 9. 7. 5.

apa vā etasmāt (sc. yajamānāt) prāṇāḥ krāmanti TS. 2. 6. 8. 7; 5. 5. 9. 3; TB. 3. 8. 10. 5; 3. 9. 6. 1; GB. 2. 1. 3 (146, 10-11).

nāsmāt prāṇā apakrāmanti TB. 3. 9. 6. 1.

tasmāt puruṣāt suptāt prāṇāpānau nāpakrāmataḥ K. 27. 2 (140, 20-141, 1) = Kap. 42. 2 (249, 7-8).²

ṛksāme vāvaibhyas (MS. ṛksāme vā ebhyas; sc. devebhyah) tad apākramatāṁ pas'avo vāg indriyām prāṇā-

¹ Vgl. auch K. 32. 3 (21, 6-7) tā (sc. āś'iṣah) yathā dhenavo 'dugdhā apakrāmanty evaṁ tv asmād yajamānād apakrāmanti; MS. 1. 4. 5 (53, 6-7) tā yathā dhenavo 'dugdhā apakrāmanty evam asmād āś'iṣo 'dughā apakrāmanti.

² Cf. S'B. 3. 2. 3. 23 sarve ha vāete (sc. prāṇāḥ) svapato 'pakrāmanti und TS. 6. 1. 4. 7 apa vai dīkṣitāt suṣupuṣa indriyām devatāḥ krāmanti.

pāñau K. 29. 1 (168, 4-5); Kap. 45. 2 (268, 18); MS. 3. 10. 6 (137, 13).

prāṇāpānau khalu vā etasmād apakrāmataḥ TS. 2. 1. 1. 3.

prāṇodānau haivābhyo (sc. prajābhyaḥ) nāpacakra-matuh S'B. 2. 5. 2 = Kāṇva 1. 5. 1. 2.

b) mit Genitiv:

prāṇo hi vā etasyā (sc. āmayāvinah) ’pakrāntah MS. 2. 5. 1 (48, 4).

7. manah a) mit Ablativ:

etāni (i. e. indriyam, manyuh, manah) hi vā etasmād apakrāntāni TS. 2. 2. 8. 3.

gotamād vai mano ’pākrāmat, so ’kāmayata: na man mano ’pakrāmet punar mā mana āvis’ed iti . . ., nāsmān mano ’pākrāmat . . ., nāsmān (sc. yajamānāt) mano ’pakrāmati JB. 1. 149 (Caland, Auswahl § 42, p. 49, 14 von unten).

b) mit Genitiv:

pas’or vā ālabdhasya mano ’pakrāmati TS. 6. 3. 10. 3.

8. bhargah a) mit Ablativ:

varuṇād dha vā abhiṣīṣicānād bhargo ’pacakrāma S'B. 5. 4. 5. 1.

b) mit Genitiv:

varuṇasya vai suṣuvāṇasya bhargo ’pākrāmat PB. 18. 9. 1.

5. B. √kram+ud, √kram+vi-ud.

1. tanūḥ a) mit Ablativ:

prajāpater visrastād ramyā tanūr madhyata udakrāmat S'B. 7. 4. 1. 16.

b) mit Genitiv:

somasya vā abhiṣūyamāṇasya priyā tanūr udakrāmat TB. 1. 4. 7. 4.

2. prāṇāḥ a) mit Ablativ:

prajāpater visrastāt prāṇo madhyata udacikramiṣat S'B. 7. 5. 1. 16.

tasmād (sc. prajāpateḥ) visrastāt prāṇo madhyata udakrāmat S'B. 6. 1. 2. 12; 7. 1. 2. 1.

prajāpater visrastāt prāṇā udakrāman S'B. 8. 1. 1. 3.

asmāt prāṇo madhyata udakrāmat S'B. 7. 4. 2. 11.

ud asmāt prāṇāḥ krāmanti S'B. 14. 6. 2. 12.

na tasmāt prāṇā utkrāmanti S'B. 14. 7. 2. 8 (S'loka).

yo 'smāt (7. 1. 2. 6; 10 ya evāsmāt sa) prāṇo madhyata udakrāmat S'B. 6. 2. 2. 7; 12; 7. 1. 2. 5; 6; 10.

etebhyaḥ paśubhyaḥ saṃjñapyamānebhyā eva prāṇā utkrāmanti S'B. 7. 5. 2. 8.

b) mit Genitiv:

yad dhyasya cinvataḥ prāṇa (3. cakṣur, 4. vāg, 5. mana, 6. s'rōtram) ud akrāmat S'B. 10. 3. 1. 2–6.

3. medhaḥ a) mit Ablativ:

paśubhya vai medhā udakrāman AB. 2. 11. 12.

tasmād (sc. puruṣāt) ālabdhān medha udakrāmat ... || ... so 'svād ālabdhād udakrāmat ... || ... sa gor ālabdhād udakrāmat ... || ... so 'ver ālabdhād udakrāmat ... || ... so 'jād ālabdhād udakrāmat AB. 2. 8. 1–5.

b) mit Genitiv:

as'vasya vā ālabdhasya medha udakrāmat SB. 13. 3. 6. 1; TB 3. 9. 12.1.¹

4. vīryam a) mit Ablativ:

prajāpater visrastād vīryam udakrāmat S'B. 9. 4. 2. 16.

athāsmād vīryam udakrāmat S'B. 7. 1. 2. 1.

yad asmād (7. 1. 2. 10 yad evāsmād) vīryam udakrāmat S'B. 7. 1. 2. 5; 6; 10.

¹ Vgl. tasyālabdhasya medho 'pacakrāma S'B. 1. 2. 3. 6 (quinquies) = Kāṇva 2. 2. 1. 20.

b) mit Genitiv:

tasya s'rāntasya taptasya yas'o¹ vīryam udakrāmat
S'B. 10. 6. 5. 6.

Und so mit √kram + vi-ud:

indrasya vai yatrendriyāṇi vīryāṇi vyudakrāman
S'B. 12. 8. 1. 1.

evam asyendriyāṇi vīryāṇi vyudakrāman S'B. 12. 7. 1. 9.

6. C. √hṛ und hṛ + apa

1. annādyam a) mit Ablativ:

tad āhur: annādyam vā etasmād dharanti yasmād ag-
nim harantī JB. 3. 71.

apahṛto hi yuṣmat somapīthah S'B. 3. 6. 2. 19; 4. 4. 2. 7.

b) mit Genitiv:

annādyam evāsyā harati TS. 3. 4. 8. 6; vorhergeht der
Mantra: idam aham amuṣyāmuṣyāyaṇasyānnādyam
harāmi.

asyendriyam² vīryam somapītham³ annādyam harā-

¹ Vgl. den Ablativ in tasmāc chrāntāt tepānāc chrīr udakrāmat S'B. 11. 4. 3. 1; tasya mukhāt prānebhyaḥ s'rīyas'asāny (GB. s'rīyas'ānsy; zu s'rīyas'asa- cf. Wackernagel II, 1, § 49, d, α; s'rīyas'as fehlt in pw.) urdhvāny udakrāman S'B. 12. 8. 3. 1; GB. 2. 5. 6 (232, 12-13). Dazu mit √kram + apa: apa vā etasmāc chrī rāṣṭram krāmati S'B. 13. 1. 5. 1; 13. 2. 9. 1; TB. 3. 9. 7. 1; 3. 9. 14. 1.

² Vgl. S'B. 12. 7. 3. 1 indrasyendriyam annasya rasam somasya bhakṣam surayāsuro namuciraharāt; und, mit haraḥ anstatt vīryam, JB. 3. 217 te devā akāmayanta: haro hāsurāṇām haremeti... tenā (sc. sāmnā) 'surāṇām haro 'haran ... harati haro dviṣato bhrātrvyasya ya evāṁ veda. Dazu √hṛ + ava mit ojaḥ TB. 1. 6. 5. 1 atho oja evāsām (sc. vis'ām) avaharati.

³ Vgl. √hṛ + apa, mit somam anstatt somapītham, S'B. 3. 6. 2. 24 yeṣām naḥ somam apāhārṣuh; TB. 1. 4. 7. 5 yasyākrītaṁ somam apahareyuh... yasya krītam somam apahareyuh; PB. 9. 5. 6 somapītho vā etasmād apakrāmati... yasya somam apaharanti; JB. 1. 354 ūtir vā etasya naś'yati yasya rājānam (i. e. somam) apaharanti; K. 34. 3 (37, 21-38, 1) indriyena vā eṣa somapīthena vyṛdhya te yasya

ṇīti... tasyaietayaiva surayendriyam vīryam somapī-
tham annādyam aharat S'B. 12. 7. 1. 10.

2. agnim a) mit Ablativ:

annādyam vā etasmād dharanti yasmād agnīm haran-
ti JB. 3. 71.

b) mit Genitiv:

uta yasyaitāsūpahitāsv āpo 'gnīm haranty ahṛta evā-
syāgnih TS. 5. 3. 10. 2.

7. D. ✓ hr̄+ā.

1. yajñam a) mit Ablativ:

taṁ (sc. yajñam) vai viṣṇur āharad, yajño vai viṣṇur,
yajño vai tad yajñam asurebhyo 'dhy āharad, yajñena
vai tad yajñam devā asurāṇām avindanta MS. 3. 8. 3
(95, 11); vgl. dazu K. 25. 2 (104, 4–6); Kap. 38. 5 (209, 14–16) taṁ
viṣṇur apāsaṅga āharad, yajño vai viṣṇur, yajñenaivai-
śām (sc. asurāṇām) tad yajñam avṛñjata pas'ubhīḥ pa-
s'ūn indriyenendriyam (s. Caland zu ĀpS'S. 11. 4. 11).

Nicht klar ist der Kasus von ebhyaḥ TS. 6. 2. 4. 3 (Parallele
zu den eben angeführten MS. 3. 8. 3, K. 25. 2 und Kap. 38. 5;
übersetzt von Geldner Ved. Stud. III, 67) tam ebhyo yajña
eva yajñam āharat; wenn man ebhyaḥ auf die Asuras be-
zieht, ist es Ablativ, wenn auf die Götter, Dativ.

Dieselbe Schwierigkeit liegt vor PB. 8. 8. 8 pas'ūn vā ebhyas
tān āharat; der Kommentar ergänzt asurebhyāḥ: ebhyo
'surebhyāḥ sakāśātyāny ukthāny āharat, faßt es also als
Ablativ; dagegen ergänzt Caland devebhyāḥ: 'What he had
fetched for them was cattle', nimmt es also als Dativ.¹

somam apaharanti; S'B. 3. 6. 2. 14; 15 tasmād dīkṣitā rājānam (i. e. so-
mam) gopāyanti (15. tasmād brahmācāriṇa ācāryam gopāyanti
gr̄hān pas'ūn): nen no 'paharān iti.

¹ Mit Ausnahme von S'B. 12. 7. 1. 14 indriyam vīryam namucer
(Ablativ oder Genitiv?) āhṛtya steht gewöhnlich adhi: S'B. 12. 8. 1. 3
as'vinau hy etām (sc. somam) namucer adhy āharantām; TS. 6. 3. 1. 2
dhiṣṇiyā vā amuṣmiñ loke somam arakṣan, tebhyo 'dhi somam āha-

b) mit Genitiv:

tad yathā pramattānām yajñam āhared evam tat KB.
12. 3 (54, 13).

8. E. √skand.

1. retah a) mit Ablativ:

puruṣād retah skandati S'B. 12. 4. 1. 3; 7; JB. 1. 5. 3
(JAOS. 23, p. 334, 2–3).

b) mit Genitiv:

yan me 'dya retah pṛthivīm askantsit S'B. 14. 9. 4. 5
(S'loka).

bahu vā idam suptasya vā jāgrato vā retah skandati
S'B. 14. 9. 4. 5.

9. F. √han + apa.

1. tamah a) mit Ablativ:

indro vṛtram ahaṁ, tam vṛtram jaghnivānsam ebhyo
lokebhyas tamo 'nvavṛṇot, so 'kāmayatā: 'pedam tamo
haniyeti, sa etam abhijitam yajñam apas'yat, tam āha-
rat, tenāyajata, tasya tryuttaraṇastomā bhavanti, tra-
yovā ime lokās, tenaibhyo lokebhyas tamo 'pāhata, tam
caturthāl lokāt tamo 'nvevāvṛṇot, so 'kāmayatā: 'paive-
dam tamo haniyeti, sa etam vis'vajitam yajñam apas'-
yat, tam āharat, tenāyajata, tasya caturuttaraṇastomā
bhavanti, catasro dis'a, eṣa u ha vai caturtho loko yad
dis'as, tena caturthāl lokāt tamo 'paivāhata, tato vai
sa sarvebhya etebhyo lokebhyas tamah pāpmānam apa-
hatya svargam lokam ārohat, sarvebhya evaibhyo loke-
bhyas tamah pāpmānam apahatya svargam lokam āro-
hatiya evam veda JB. 2. 169.

ran; 6. 1. 10. 5 tebhyo (sc. gandharvebhyah) 'dhi somam āharan;
MS. 3. 8. 3 (95, 12) yajñam asurebhyo 'dhy āharat; 3. 3. 1 (32, 1) etām
vai bṛhaspatir asurebhyo 'dhi yajñasya pratisthām āharat; 3. 7. 7
(84, 17) = 3. 8. 10 (109, 10) etebhyo (sc. devānām somarakṣibhyah) vā
adhi chandānsi somam āharan.

svarbhānur vā āsuras sūryam tamasāvidhyat . . . tam (sc. devāḥ) etayeṣṭayāyājayaṅs, tayāsmāt tamo ’pāghnaṅs, tamasaiśa prāvṛto yo ’laṁ brahmavarcasāya san na brahmavarcasī bhavati, tama evāsmād apahanti K. 11. 5 (149, 9 f.); aber die Parallelen MS. 2. 1. 5 (6, 16 f.) und JB. 2. 390 haben beide Male den Genitiv s. unter (b); die Parallele PB. 4. 6. 13 wechselt zwischen Genitiv und Ablativ s. unter (a), in fine.

yāvān evāsyā (sc. yajamānasya) ”tmā tasmāt tamo ’pahanti K. 11. 5 (149, 17).

asā evāsmād āditya udyāṅs tamo ’pahanti K. 11. 5 (149, 18).

tamah pāpmānam pravis'ati yasyās'vine s'asyamāne sūryo nāvir bhavati, sauryam bahurūpam ālabhetā, ’mum evādityam svena bhāgadheyenopadhāvati, sa evāsmāt tamah pāpmānam apahanti TS. 2. 1. 10. 3.

āgneyo (sc. pas'uḥ) bhavati, tama evāsmād (sc. yajamānāt) apahanti TS. 2. 1. 2. 8.

nirjagmivān tamasa ity āha, tama evāsmād apahanti TS. 5. 2. 1. 5.

asā enam (sc. yajamānam) ādityah purastāj jyotiṣā pratyāgachati, so ’smāt tamo ’dhy apahanti MS. 2. 5. 9 (60, 14).

asā enā (sc. as'vinau) ādityah purastāj jyotiṣā pratyāgachat, sa ābhyām tamo ’dhy apāhan MS. 2. 5. 9 (60, 11).

svarbhānur vā āsurah sūryam tamasāvidhyat, . . . , ta (sc. devāḥ) etā (sc. ekaviṅs'atirātrīḥ) avindaṅs, tābhīr asmāt tamo ’pāghnan PB. 23. 16. 2.

svarbhānur vā āsura ādityam tamasāvidhyat, tasya devā divākīrtyais tamo ’pāghnan, yad divākīrtyāni bhavanti tama evāsmād (sc. ādityāt) apaghanti PB. 4. 6. 13; aber die Parallele K. 11. 5 (149, 9 f.) hat beide Male den Ablativ, s. oben unter (a); die Parallelen MS. 2. 1. 5 (6, 16 f.) und JB. 2. 390 beide Male den Genitiv, s. unter (b).

b) mit Genitiv:

svarbhanur vā āsura ādityam tamasāvidhyat, tam
devās'ca r̄ṣayas' cābhīṣajyañs, ta etāni divākīrtyāni
sāmāny apas'yañs, tair asya tamo 'pāghnañs, tad yad
etāni divākīrtyāni bhavanty ādityasyaivaitais tamo
'paghnanti . . . madhyata evāsyā (sc. ādityasya) tattamo
'paghnanti, . . . s'īṛṣata evāsyā tattamo 'paghnanti JB. 2.
390 (Batakrishna Ghosh, Collection of the Fragments of Lost
Brāhmaṇas, Modern Publishing Syndicate, Calcutta, 1935, p. 82,
frg. XXXVI).

Und so, mit s'amalam anstatt tamah:

svarbhanur vā āsuraḥ sūryam tamasāvidhyat, tam
somārudrā abhiṣajyatām, tasya vā etenaiva s'amalam
apāhatām . . . yo brahmavarcasakāmaḥ syāt tam etayā
(sc. iṣṭyā) yājayeñ s'amalam evāsyāpahanti MS. 2. 1. 5
(6, 16 f.); aber die Parallele K. 11. 5 (149, 9 f.) hat beide Male den
Ablativ, s. oben unter a; die Parallele PB. 4. 6. 13 wechselt zwis-
chen Genitiv und Ablativ s. oben unter a. Vgl. √han+apa
mit s'amalam und Ablativ: K. 10. 4 (128, 4-5) s'amalagṛhīto
vā eṣa yo 'lam brahmavarcasāya san na brahmavarcasī
bhavati, s'amalam evāsmād apahanti; TB. 1. 3. 3. 4 an-
nasyaiva s'amalena s'amalam yajamānād apahanti.

tasya (sc. sūryasya) somārudrāv evaitattamo 'pāhatām
. . . tasya somārudrāv evaitat tamo 'pahataḥ S'B. 5. 3. 2.
2-3.

tasya (sc. sūryasya) yat prathamām tamo 'pāghnant
sa kṛṣṇāvir abhavat TS. 2. 1. 2. 2.

tasya (sc. sūryasya) devās tamo 'pāghnan MS. 2. 5. 2
(48, 11); 4. 5. 7 (74, 10).

tasyā (sc. ādityasya) 'trir bhāṣena tamo 'pāhan PB. 6.
6. 8; 14. 11. 14.

tasyā (sc. ādityasya) 'trayas tamo 'pajighānsanta etām
saptadas'astomām tryahaṁ purastād viśuvata upāyañs,
tasya purastāt tamo 'pajaghnuḥ . . . tasya parastāt tata-
mo 'pajaghnuḥ KB. 24. 3 (109, 2-4).

tasya (sc. sūryasya) dākṣinair eva mādhyandine

savane tamah pāpmānam apāghnann, ud u tyam jāta-vedasam ity etayaivāsyā prathamayā tamah pāpmānam apāghnan, . . . , tatho evaitad evamvid adhvaryur dākṣināir eva mādhyandine savane yajamāna-sya tamah pāpmānam apahanti, . . . , sāmnaivāsyā tad antareṇa rakṣāñsi pis'ācāñs tamah pāpmānam apahanti Vādhūla Sūtra (Caland, Acta Orientalia VI, 204 § 88).

2. s'ucam, s'ucah a) mit Ablativ:

yām asmād (sc. lokāt) apāhan sā puñś calīm prāvis'ad, yām antarikṣāt sā klībam, yām amuśmāt sainasvinam PB. 8. 1. 10, aber unmittelbar vorher (9) ime vai lokāh sahā-saṅs, te 's'ocean, teśām indra etena sāmnā s'ucam apāhan, yat trayāñām s'ocatām apāhañs tasmāt traīs'okam (sc. sāma) und so die Parallele JB. 3. 72 s. unter b.

s'ucāvā eṣa viddho yasya jyog āmayati, yat traīs'okam brahmaśāma bhavati s'ucam evāsmād apahanti PB. 8. 1. 12.

b) mit Genitiv:

ime vai lokās saha santas tredhā vyāyañs, te 's'ocean yathaikas tredhā vichinnas' s'oced evam, te devā abruvann: eteśām trayāñām lokānam tisras' s'uco 'pa-hanāmeti, ta etat sāmāpas'yañs, tenaiśām trayāñām lokānam tisras' s'uco 'pāghnañs, tad yad eśām trayāñām lokānam tisras' s'uco 'pāghnañs tat traīs'okasya traīs'okatvam JB. 3. 72 (Caland zu PB. 8. 1. 10); und so der Genitiv PB. 8. 1. 10 s. unter a.

3. pāpam, pāpmānam (a) mit Ablativ:

anantarāyam hy evāsmāt (sc. yajamānāt) sarvam pāpmānam apaghnanti S'B. 12. 8. 1. 17.

sa evāsmāt pāpmānam apahanti S'B. 13. 8. 1. 11.

pāpmānam evāsmād apahanti TS. 5. 1. 8. 6.

aindraṁ vipuñśakam ālabheta yaḥ pañdakatvād bi-bhyād, indro vā etām tvacam etām pāpmānam apāhata . . . , so 'smāt tām tvacam tam pāpmānam apahanti K. 13. 7 (189, 20).

b) mit Genitiv:

etena (sc. sāmnā) vai sa pūrveśāṁ pitāmahānāṁ pāpmānam apāhan, tejasvī brahmavarcasī bhavaty apa pūrveśāṁ pitāmahānāṁ pāpmānam hate ya evam veda JB. 3. 101 (Caland, Auswahl § 181, p. 243, 9 von unten).

tasya (sc. sūryasya) dākṣinair eva mādhyandine savane tamah pāpmānam apāghnann, ud u tyam jātavedasam ity etayaivāsyā prathamayā tamah pāpmānam apāghnan, . . . , tatho evaitad evamvid adhvaryur dākṣinair eva mādhyandine savane yajamānasya tamah pāpmānam apahanti, . . . , sāmnaivāsyā tad antareṇa rakṣānsi pis'ācāns tamah pāpmānam apahanti Vādhūla Sūtra (Caland, Acta Orientalia VI, 204, § 88).

sa yat kiṁcādityo 'hnā pāpam karoti tad asyāgnī rātryāpahanti, . . . , sa yat kiṁcāgnī rātryā pāpam karoti tad asyādityo 'hnāpahanti JB. 1. 9.

sāyamāhutyaiva yat kiṁcāhnā pāpam karoti tad asyā (sc. yajamānasya) 'gnī rātryāpahanti, prātarāhutyaiva yat kiṁca rātryā pāpam karoti tad asyādityo 'hnāpahanti JB. 1. 10.

vajro haiva tasya (sc. yajamānasya) pāpmānam apahanti S'B. 8. 2. 3. 14.

so (sc. agnih) 'sya (sc. yajamānasya) jāyamāna eva sarvam pāpmānam apahanti JB. 1. 8.

ya enān (sc. sattriṇah) nindati pāpmānam eśāṁ so 'pahanti PB. 5. 5. 13.

yo 'pūta iva syād agniṣṭutā yajetā, 'gninaivāsyā pāpmānam apahatya trivṛtā tejo brahmavarcasam dadhāti PB. 17. 5. 3.

atho hāsyaitē eva devate eṣu lokeṣu sarvam pāpmānam apaghnatyau tiṣṭhataḥ JB. 1. 241.

eta (sc. deveśavah, i. e. Agni, Vāyu und Āditya) asya sarvam pāpmānam apaghnatyo yanti ya evam veda JB. 3. 309.

10. G. \checkmark vṛj.

a) Mit dem Ablativus personae kommt \checkmark vṛj nur dreimal vor:

1. yamagāthābhīḥ parigāyati, yamād evainat (sc. puruṣas'īrṣam) vṛṅkte TS. 5. 1. 8. 2.

2. evam eva bhrātṛvyād bhūtim vṛṅkte PB. 12. 13. 30; aber unmittelbar vorher (29) der Genitiv: te devā asurāṇām ekākṣarenaiva pañcadas'ākṣaram avṛñjata.

3. yena puruṣena saṃgacheta tam abhimantrayetā: 'gnim puriṣyam aṅgirasvad achemā iti, vājam eva tena tasmād vṛṅkte MS. 3. 1. 3 (4, 13–14); aber die Parallelen K. 19. 2 (2, 15) = Kap. 29. 8 (136, 22); TS. 5. 1. 2. 4 und 5 mit Genitiv, s. unter b.

b) mit Genitiv:

devās' ca vai yamas' cāsmiṇl loke 'spardhanta, sa yamo devānām indriyam vīryam ayuvata... || ... aindrenaī (sc. pas'unā) 'vāsyē (sc. yamasya) 'ndriyam avṛñjata... || ... aindrenaivāsyē (sc. bhrātṛvyasya) 'ndriyam vṛṅkte TS. 2. 1. 4. 4–5; vgl. den Ablativ oben (a, 1).

agnim puriṣyam aṅgirasvad achemā iti brūyād yena saṃgacheta, sarvo vai puruṣo 'gnimān, vājam evāsyā vṛṅkte K. 19. 2 (2. 15); Kap. 29. 8 (136, 22); vgl. den Ablativ oben (a, 3).

āgnāvaiṣṇavena (sc. puroḍās'ena) devatās' ca yajñām ca bhrātṛvyasya vṛṅkte TS. 2. 5. 4. 2.

bhrātṛvyasyaiva tad yajñām vṛṅkte TS. 6. 3. 7. 2.

pas'ūn bhrātṛvyasya vṛṅkte ya evām veda PB. 8. 4. 7; 9. 1. 18.

chandobhir yajñām bhrātṛvyasya vṛṅkte ya evām veda PB. 8. 6. 7.

stomena yajñām bhrātṛvyasya vṛṅkte PB. 8. 3. 4.

yajñenaiva yajñām bhrātṛvyasya vṛṅkte pas'ubhiḥ pas'ūn indriyenendriyam K. 25. 2 (104, 7); Kap. 38. 5 (209, 17).

aurdhvasadmanenai (sc. sāmnā) ¹va dviṣato bhrātṛvyasya suvṛktibhir¹ity eva pas'ūn vṛṅkte JB. 1. 218 (Caland, Auswahl § 81, p. 85, 3).

sva eva loke bhrātṛvyasya pas'ūn vṛṅkte K. 28. 6 (160, 17); Kap. 44. 6 (262, 6-7).

sve vā etal loke yajamāno bhrātṛvyasya paś'ūn vṛṅkte MS. 1. 4. 8 (16, 15-16).

sve vā etad āyatane yajamāno bhrātṛvyasya pas'ūn vṛṅkte MS. 4. 2. 4 (26, 11-12).

sva eva goṣṭhe bhrātṛvyasya pas'ūn vṛṅkte K. 32. 6 (24, 23).

sve vā etad goṣṭhe yajamāno bhrātṛvyasya pas'ūn vṛṅkte MS. 4. 2. 1 (22, 11-12).

vṛṅkte dviṣato bhrātṛvyasya pas'ūn ya evam̄ veda JB. 3. 146 (Caland, Auswahl § 187, p. 258, 14).

dvitīyam eva sapatnasya bhrātṛvyasyendriyam̄ paś'ūn kṣetram̄ vṛñjāna eti MS. 1. 6. 9 (100, 14).

chandānsi vai devānām vāmam̄ pas'avaś', chandānsy evaitayā (sc. iṣṭakayā) vāmam̄ pas'ūn yajamāno bhrātṛvyasya vṛṅkte MS. 3. 2. 6 (25, 5-6).

vāmam̄ evaitayā (sc. iṣṭakayā) pas'ūn bhrātṛvyasya vṛṅkte K. 20. 6 (25, 1-2); Kap. 31. 8 (155, 20).

pas'un eva vāmam̄ bhrātṛvyasya vṛṅkte K. 31. 4 (41, 5); Kap. 31. 19 (167, 14-15).

tad eteṣv evāhno rūpeṣu yajamāno bhrātṛvyasya pas'ūn vṛṅkte MS. 4. 2. 11 (34, 15).

gām-gām eva dviṣato bhrātṛvyasya vṛṅkte ... ya evam̄ veda JB. 3. 185.

navākṣarāṇi stobhati, nava vai puruṣe prāṇāḥ, prāṇān evaitad dviṣato bhrātṛvyasya vṛṅkte JB. 1. 132.

prāṇān evaitad dviṣato bhrātṛvyasya vṛṅkte JB. 1. 214 (Caland, Auswahl § 78, p. 82, 21).

¹ Cf. Caland zu PB. 9. 1. 14.

vṛñkte bhrātṛvyasya prāṇān MS. 1. 5. 11 (80, 10–11).
 dis'a evaitena yajamāno bhrātṛvyasya vṛñkte MS. 4. 7. 7 (102, 9–10).

yajamāno dviṣato bhrātṛvyasya dis'o vṛñkte S'B. 9. 2. 3. 8.

tā (sc. dis'ah) u evaitad yajamāno dviṣato bhrātṛvyasya vṛñkte S'B. 9. 2. 3. 13; 23; 29.

oja eva vīryam bhratṛvyasya vṛñkte K. 10. 7 (133, 17).

teṣām (sc. bhrātṛvyāṇām) indriyam vīryam vṛñkte K. 31. 4 (5, 16); Kap. 47. 4 (288, 9).

indriyam evāsyā (sc. bhrātṛvyasya) vīryam vṛñkte K. 34. 18 (49, 6) zum Mantra idam aham amuṣyāmuṣyāyanasyendriyam vīryam vṛñje.

indriyam evaitair (sc. ardhendraih) vīryam yajamāno bhrātṛvyasya vṛñkte MS. 3. 4. 1 (45, 11).

yāvanto 'sya (sc. brāhmaṇasya) bhrātṛvyā yajñayudhānām upas'rṇvanti teṣām indriyam vīryam vṛñkte K. 31. 4 (5, 16); Kap. 47. 4 (288, 8–9).

yāvanta evāsyā (sc. brāhmaṇasya) bhrātṛvyā yajñayudhānām upas'rṇvanti teṣām teja indriyam vīryam vṛñkte MS. 4. 1. 6 (8, 13–14).

vṛñkta eṣām (sc. bhrātṛvyāṇām) indriyam vīryam TB. 3. 2. 5. 10.

sāṁvatsareṇa vā etat teja indriyam vīryam yajamāno bhrātṛvyasya vṛñkte MS. 4. 1. 12 (15, 13–14).

tābhyaṁ (i. e. indreṇa cāgninā ca) evendriyam vīryam bhrātṛvyasya vṛñkte TS. 2. 2. 1. 2.

indriyam vai vīryam vṛñkte bhrātṛvyo yajamāno 'yajamānasya, . . . , nāsyendriyam vīryam vṛñkte TS. 2. 2. 9. 4.

oja eva balam indriyam vīryam prajām pas'ūn bhrātṛvyasya vṛñkte TS. 2. 4. 3. 3.

indriyam eva tad vīryam yajamāno bhrātṛvyasya vṛñkte TS. 3. 1. 7. 3; 6. 5. 1. 2–3; TB. 1. 6. 7. 4.

indriyam eva tābhīr (sc. iṣṭakābhiḥ) vīryam yajamāno bhrātṛvyasya vṛñkte TS. 5. 4. 11. 3.

ūrjam vā etad annādyam yajamāno bhrātṛvyasya vṛñkte MS. 4. 4. 2 (52, 8–9).

lokam vā etad annādyam yajamāno bhrātṛvyasya vṛñkte MS. 4. 6. 9 (92, 18).

vṛñkte dviṣato bhrātṛvyasyānnādyam ya evam veda JB. 3. 151; 3. 171 (Caland, Auswahl § 191, p. 264, 3); 3. 298.

atho puṣṭim eva bhrātṛvyasya vṛñkte K. 36. 9 (76, 20).

tan māyām evaitena (sc. yajuṣā) yajamāno bhrātṛvyasya vṛñkte MS. 3. 1. 9 (11, 16).

yogakṣemam vā etad annādyam yajamāno bhrātṛvyasya vṛñkte MS. 3. 2. 2 (17, 2).

abhipūrvam eva sapatnasya bhrātṛvyasya vasu vedo vṛñjāna eti MS. 3. 8. 3 (96, 13–14).

etad-etad vai tayā (sc. vedyā) yajamāno bhrātṛvyasya vṛñkte MS. 3. 8. 5 (99, 18–100, 1).

imām (sc. vedim) vā etad yajamāno bhrātṛvyasya vṛñkte MS. 4. 1. 10 (14, 3).

vṛñkte dviṣato bhrātṛvyasya s'riyam ya evam veda JB. 2. 139; 3. 248; in JB. 2. 139 steht im unmittelbar vorausgehendem Satze $\sqrt{vṛj} + sam^1$: sa aikṣata: katham nva ham eṣām (sc. asurāṇām) imās' s'riyas samvṛñjīyeti, sa etenāiva yajñenāyajata, tenaisām sarvās' s'riyas sama-vṛñkta; vgl. S'B. 11. 5. 9. 5 evam ha vai dviṣato bhrātṛvyasya sarvam yajñam samvṛñkte; S'B. 1. 5. 4. 16 tasya (sc. bhrātṛvyasya) sarvam samvṛñkte; S'B. 4. 5. 3. 4 tatho evaiṣa etad vīryam harah sapatnānām samvṛñkte; S'B. 1. 7. 2. 24 sarvam u evaiṣa etat sapatnānām samvṛñkte; S'B. 1. 2. 5. 7 imām sarvām (sc. pṛthivīm) sapatnānām samvṛñkte (die Kāṇvaparallele 2. 2. 3. 7 evam ha vā enām dviṣataḥ sapatnasya sarvam samvindate).

¹ Zu derartigen Verkürzungen eines Verbū compositū vgl. JAOS. 28, p. 86, Anm. 5; ähnliches beim Nomen JAOS. 19, p. 101, Anm. 2; 23, p. 331, Anm. 5. Wackernagel, Vorlesungen über Syntax II, p. 177, 6ff.

vṛñkte dviṣato bhrātṛvyasya vas'am ya evam veda
JB. 3. 220.

savanāny evaitena yajamāno bhrātṛvyasya vṛñkte
MS. 4. 7. 7 (102, 5-6).

lokam vā etad annādyam yajamāno bhrātṛvyasya
vṛñkte MS. 4. 6. 9 (92, 18).

lokam vā etac chandānsi yajamāno bhrātṛvyasya
vṛñkte MS. 4. 7. 5 (99, 10).

bhrātṛvyasyaiva tal lokam vṛñkte TS. 6. 6. 11. 5; TB.
2. 2. 6. 4.

yāvaty eva vāk tām aproditām bhrātṛvyasya vṛñkte
TS. 2. 2. 9. 5.

vācam bhrātṛvyasya vṛñkte ya evam veda PB. 9. 1. 13.

vācam evāsyā (sc. bhrātṛvyasya) vṛñkte PB. 6. 7. 8.

vācaivaiśām (sc. bhrātṛvyāṇām) vācam vṛñkte MS. 2.
5. 4 (52, 13); die K. Parallel 13. 6 (187, 18) vācaivaiśām vā-
cam pratis'rṇāti.

vācam evaiśām (sc. bhrātṛvyāṇām) vṛñkte MS. 4. 6. 4
(83, 12).

tatho evaitad yajamāna etair (sc. chandobhiḥ) eva
dviṣato bhrātṛvyasya sapta saptāni vṛñkte KB. 14. 5
(64, 22).

chandobhir evāsyā (sc. bhrātṛvyasya) chandānsi
vṛñkte TS. 3. 1. 7. 2.

chandobhir evaiśām (sc. bhrātṛvyāṇām) chandānsi
vṛñkte TS. 7. 5. 5. 2; K. 34. 4 (38, 10).

chandānsi caivaitena devatās' ca yajamāno bhrātṛ-
vyasya vṛñkte MS. 4. 7. 7 (102, 8).

tat saṁvatsaram evaitad yajamāno bhrātṛvyasya
vṛñkte MS. 2. 1. 11 (13, 16).

saṁvatsaram vīryam annādyam bhrātṛvyasya vṛñk-
te ya evam veda PB. 21. 13. 5.

evam eva kanīyasā jyāyo dviṣato bhrātṛvyasya
vṛñkte ya evam veda JB. 1. 205.

havyam eśām (sc. bhrātṛvyāṇām) vṛñkte PB. 9. 4. 10.

ya evamvidvāns' cāturmāsyair yajate bhrātṛvyasya
yaiva māso vṛñkte (lies so statt Bibl. Ind. 'vṛñkta), . . . , yaiśā
saṁvatsara upajīvā vṛñkte tām bhrātṛvyasya TB. 1. 5.
6. 5.

yad-yad bhrātṛvyasyābhidhāyet tasya nāma gṛhṇī-
yāt, tad evāsyasarvam vṛñkte TS. 1. 7. 4. 6.

vāmam eva tayā (sc. vāmabhṛtā) vasu yajamāno
bhrātṛvyasya vṛñkte, . . . jyotiṣaivāsyā jyotir vāmam
vṛñkte TS. 5. 5. 3. 3.

cakṣur eva bhrātṛvyasya vṛñkte TS. 6. 1. 1. 5.

yāvad evāsti tad esām (sc. bhrātṛvyāṇām) vṛñkte
TS. 7. 5. 5. 2.

etair (sc. rāṣṭrabhṛdbhiḥ) yajeta bhrātṛvyavān, . . .,
yāvad evāsti tad etair bhrātṛvyasya vṛñkte K. 37. 12
(96, 7).

agnim purīṣyam aṅgirasvad achema iti brūyād
(Kap. ity āha) yena saṃgacheta (Kap. saṃgachate), sarvo
vai puruṣo 'gnimān, vājam evāsyā vṛñkte K. 19. 2 (2, 15)
= Kap. 29. 8 (136, 22).

agnim purīṣyam aṅgirasvad achema ity āha yena
saṃgachate, vājam evāsyā vṛñkte . . . agnim purīṣyam
aṅgirasvad bharāma ity āha yena saṃgachate, vājam
evāsyā vṛñkte TS. 5. 1. 2. 4–5.

Und so der Genitivus personae an zahlreichen ähnlichen
Stellen (z. B. mit asurāṇām), die ich hier nicht anführe. Außer
den oben a) verzeichneten Stellen kommt der Ablativus personae
bei ✓ vṛj nicht vor; dagegen der Ablativus rei TS. 5. 1. 8. 2; K. 20.
8 (27, 5–6) = Kap. 31. 10 (157, 17–18); TS. 7. 5. 5. 1 = K. 34. 4
(38, 6) = PB. 9. 4. 3; TS. 7. 5. 5. 1 = K. 34. 4 (38, 7) = PB. 9. 4.
4 mit lokebhyah, prātaḥsavanāt und savanamukhāt.

11. H. ✓dā + ā.

a) mit Ablativus personae

nur

etābhīr eva devatābhīs sāyujyena bhrātṛvyād rāṣṭ-
ram ādāya K. 37. 11 (99, 13) aber gleich vorher der Genitiv s.
unter b), erstes Beispiel.

b) mit Genitiv:

etābhīr vai devatābhīs sāyujyena devā asurāñām
rāstram ādadata K. 37. 11 (99, 12).

ā ha vai dviṣato bhrātṛvyasya prāṇam (8. rūpam, 9.
cittam, 10. caksur, 11. bham) datte S'B. 11. 8. 3. 7-11.

evam evaiṣa dviṣatām sapatnānām ādatte vācam
S'B. 3. 2. 1. 24.

sa ya etad evam vedā (i. e. veda, ā ...) dviṣato bhrā-
tṛvyasya teja indriyam vīryam datte JB. 3. 359.

ādatte tejo dviṣato bhrātṛvyasya ya evam veda JB.
3. 362.

dharmaṇaiva dharmam ādāya divṣato bhrātṛvyasya
vidharmaṇainam vidharmāñam kṛtvā parābhāvayati
ya evam veda JB. 3. 230.

ā s'reyaso bhrātṛvyasya teja indriyam datte (lies so
mit der var. lect.) TB. 2. 7. 18. 3.

anuhāyaivā 'sya (sc. bhrātṛvyasya) tad vīryam ādat-
te AB. 3. 31. 8.

yaudhājayenaiva (sc. sāmnā) dviṣantam bhrātṛvyam
śāmvicya rauravenāsyā ravamānasya svam ādatte
JB. 1. 123 (Syntax of Cases I § 49, Ex. 38, p. 118).

ā dviṣato vasu datte AB. 4. 6. 7; 5. 11. 2; GB. 2. 5. 2; 2.
6. 11.

12. I. \sqrt{chid} und $\sqrt{chid} + vi\text{-}ava$

a) mit Ablativ:

nāsmād gaṇas' chidyate S'B. 14. 5. 1. 10.

nāsmād yajño vyavachidyate S'B. 12. 9. 3. 10; 11; 12.

b) mit Genitiv:

Mit dem ersten Beispiel unter a) mit \sqrt{chid} lässt sich etwa ver-
gleichen:

mūlam¹ evāsyā (sc. bhrātṛvyasya) chinatti K. 21.7 (45, 17). bhrātṛvyasyaiva mūlam¹ chinatti K. 25. 4 (106, 17); Kap. 39. 1 (212, 10-11).

Für das zweite Beispiel unter a) mit $\sqrt{chid} + vi - ava$ könnte man anführen:

yad evāsyātra kāmānām vyavachidyate ... S'B. 6. 6. 4. 11; 6. 8. 2. 11, wenn dies nicht 'welcher (Teil) seiner Wünsche dann abgeschnitten wird' sondern 'welcher (Teil) der Wünsche von ihm abgeschnitten wird' zu übersetzen ist, was mir aber recht zweifelhaft scheint.

13. J. $\sqrt{kṣar}$ und $kṣar + vi$.

a) mit Ablativ:

tasmān s'īrṣṇas' chinnād yo raso 'kṣarat MS. 2. 5. 7 (56, 5).

b) mit Genitiv:

yajñasya s'īrṣachinnasya raso vyakṣarat S'B. 14. 1. 2. 9; 19; 14. 1. 3. 11; 15; 24; 31; 14. 2. 2. 11; 14; 35; 53.²

tasya (sc. viṣṇoh) yo raso vyakṣarat S'B. 14. 1. 1. 11.

tad asya (sc. viṣṇoh) parigṛhitasya raso vyakṣarat S'B. 14. 1. 2. 12.³

prajāpater visrastasya sarvā dis'o raso 'nu vyakṣarat S'B. 7. 3. 1. 16.

14. K. $\sqrt{pat} + parā$.

a) mit Ablativ:

prajāpater visrastād retah parāpatat S'B. 9. 5. 1. 55.

yad asmāt (sc. prajāpateh) tad retah parāpatat S'B. 9. 5. 1. 56.

¹ Cf. mūla mit prajā im Mantra ĀpS'S. 5. 18. 2; TB. 3. 1. 2. 2; Kommentar zu TB. 3. 1. 5. 3 (KZ. 62, p. 169).

² Vgl. S'B. 14. 1. 2. 13; 14. 3. 1. 2 yajñasya s'īrṣachinnasya s'ug udkārat.

³ Vgl. mit $kṣar + ati$ und $parāñc$ S'B. 7. 5. 1. 1 yo vāsa eśām lokānām apsu praviddhānām parāñ raso 'tyakṣarat.

b) mit Genitiv:

tasya (sc. MS. ādityasya, K. und Kap. sūryasya) retah parāpatat MS. 1. 8. 2 (117, 4); K. 6. 3 (51, 9–10); Kap. 4. 2 (38, 9–10).

tasya (sc. prajāpateh) retah parāpatat MS. 3. 6. 5 (66, 4).

tasya (sc. prajāpateh) viddhasya retah parāpatat JB. 3. 262 (Caland, Auswahl § 207, p. 288, 11).

15. L. ✓nud, nud + pra

a) mit Ablativ:

āre asmād amatim bādhamāna ity, as'ānāyā vai pāpmāmatis, tām eva tad ārān nudate yajñāc ca yajamānāc ca AB. 2. 2. 12.

sa evāsmāt pāpmānam abhimatim prāṇudate TS. 2. 1. 3. 5.

b) mit Genitiv:

vyatiṣaktābhīḥ stuvate, vyatiṣakto vai puruṣah pāpmabhir, vyatiṣaktābhīr evāsyā pāpmāno nudate TB. 2. 7. 18. 5. Cf. AB. 4. 4. 5 atha yaḥ pāpmānam apajighāñ-suh syād vihṛtam śolas'inam s'aṇsayed, vyatiṣakta iva puruṣah pāpmānam, vyatiṣaktam evāsmai tat pāpmānam s'amalam hanti; JB. 2. 143 und 285 atho vyatiṣakto vai puruṣah pāpmabhir, vyatiṣaktābhīr eva (sc. ṣgbhiḥ; 285 vyatiṣaktair eva chandobhir) vyatiṣaktān pāpmāno'pahate.

16. M. ✓īyu.

a) mit Ablativ:

sāmivatsaram eva bhrātṛvyād yuvate, . . ., tān (sc. māsah) eva bhrātṛvyād yuvate K. 36. 2 (70, 10 und 11); MS. 1. 10. 8 (148, 11–12 und 13).

b) mit Genitiv:

tenaivendriyam vīryam bhrātṛvyasya yuvate TS. 2. 2. 3. 1.

sa yamo devānām indriyam vīryam ayuvata TS. 2.
1. 4. 4.

somas' ca vā etasya pūṣā ca jāyamānasyendriyam
vīryam ayuvetām MS. 2. 5. 5 (54, 1).

prāṇān asya (sc. yajamānasya) yuveta MS. 3. 2. 7 (27,
9); K. 20. 8 (27, 20); Kap. 31. 10 (158, 10).

ta etaiḥ (sc. yavaiḥ) sarvāḥ sapatnānām oṣadhīr
ayuvata, . . . , tatho evaiśa etaiḥ sarvāḥ sapatnānām
oṣadhīryute S'B. 3. 6. 1. 9.

yavair vā ādityā aṅgirāsām yajñām ayuvata, . . . ,
yavair eva dvīśato bhrātṛvyasya yajñām yute JB. 2.
117.

Vgl. mit $\sqrt{yu} + ni$:¹

bhrātṛvyasyaiva pas'ūn niyuvate TS. 2. 6. 2. 3; das
Kompositum, weil der dabei gebrauchte Mantra das Wort niyut
enthält.

17. N. \sqrt{yu} .

a) mit Ablativ:

yabhir evainam itaraḥ prayuktibhir abhiprayuṅkte
tā asmād yaviṣṭho (sc. agnih) yoyāva² MS. 2. 1. 10 (12, 3).

tisro vai s'aravyā: divyā pārthivā samudriyā, tā as-
mād yoyāva² MS. 4. 4. 3 (53, 13); die Parallele TB. 1. 7. 6. 8
tisro vai s'aravyāḥ: pratīcī tiras'cy anūcī, tābhyaṁ
evainam pānti.³

yathaivāsmād dveśānsi yuyād S'B. 6. 8. 2. 9.

sa evāsmād rakṣānsi yāvayati TS. 2. 2. 3. 2.

¹ Anders $\sqrt{yu} + prati$ TS. 3. 4. 8. 5 prāṇān evāsyā pratīcaḥ pratī-
yauti (cf. TB. 2. 3. 2. 2 = ĀpS'S. 14. 15. 1 prāṇān evāsyopadāsayati)
„Er stößt dessen Hauche zurück“, so daß er nur ein-, nicht ausatmen kann
und folglich sterben muß“ (Caland, Acta Orientalia II, p. 24, 4 v. unten); vgl.
Caland, Altind. Zauberritual, p. 184, Anm. 1.

² Das Perfektum mit präsenter Funktion.

³ Der Kasus formal unsicher MS. 4. 4. 4 (54, 12) didivāḥ pāhīti haritām
ruk̄mam upariṣṭād adhyūhate, divyāyā evainam as'anyā yoyāva.

tena vai te (sc. devāḥ) tā visṛṣṭīr ayāvayantātmano 'dhi, . . . , tenaiva tāṁ visṛṣṭim yāvayata ātmano 'dhi K. 10. 7 (131, 21 und 22–23).

b) mit Genitiv (Personalpronomen me):

agham me yāvayān S'B. 13. 8. 3. 13.

18. II. Stellen in denen der Genitiv nicht ohne logische Schwierigkeit als Genitivus possessivus konstruiert werden kann:

1. tasyālabdhasya sā vāg apacakrāma S'B. 1. 1. 4. 15 = Kāṇva 2. 1. 3. 17 und

tasyā ālabdhāyai sā vāg apacakrāma S'B. 1. 1. 4. 16 = Kāṇva 2. 1. 3. 18.

Hier hat Gaedicke, Accusativ p. 47–48 Anm., darauf hingewiesen, daß nach strikter Logik die Genitive nicht Genitivi possessivi sein können, weil die Stimme, die sich entfernt, nicht die natürliche Stimme von Manu's Bullen bzw. von Manu's Frau ist, sondern eine dämonentötende Stimme, die von außen in sie eingetreten ist. Aber¹ da Manu's Bulle bzw. Manu's Frau zur Zeit mit dieser Stimme sprechen, tut man der Logik nicht zu große Gewalt an, wenn man diese als 'ihre Stimme' bezeichnet (s. zu diesen beiden Stellen auch oben § 4, 1, b).

2. atha mānavam² padanidhanam rāthantaram tas-mād rāthantare 'han kriyate, manur vā akāmayata: bahuḥ prajayā pas'ubhiḥ prajāyeya, mānavīḥ prajāś srjeyeti, sa etat sāmāpas'yat, tenāstuta, tato vai sa bahuḥ prajayā pas'ubhiḥ prajāyata, tā imā mānavīḥ prajā, bahur eva prajayā pas'ubhiḥ prajāyate ya evam vedā; 'tho āhus: tā evāsyā prajāś srṣṭā rakṣānsy aji-ghānsann iti, so 'kāmayatā: 'pa rakṣānsi hanīyeti, sa etat sāmāpas'yat, tenāstuta: ni tvām agne . . . atrinām dahe (SV. 1. 54 f. = RV. 1. 36. 19 f.) 'ty evāsām rakṣānsy apāhann iti JB. 3. 98. Hier kann im letzten Satze der Genitiv āsām (sc. prajānām) nur dann als Genitivus possessivus (= 'ihre Dämonen' = 'die sie verfolgenden Dämonen') konstru-

¹ Siehe Syntax of Cases I § 55 p. 142–143.

² Cf. PB. 13. 3. 14–15.

iert werden, wenn man den Begriff der possessio ungebührlich dehnt; wenn man aber āsām in ablativischer Funktion zum Verbum separationis ($\sqrt{han} + apa$) zieht (= ‘von diesen Geschöpfen trieb er die Dämonen weg’), so tut man der Logik keine Gewalt an.

Nicht ganz so klar ist die ablativische Funktion des Genitivs asya (sc. *yajamānasya*) in Vādhūla Sūtra (Caland, Acta Orientalia p. 204, § 88) sāmnaivāsyā tad antareṇa rakṣāñsi piśācāñs tamah pāpmānam apahanti, weil rakṣāñsi und piśācāñ hier neben tamah (s. oben § 9, 1, b) und pāpmānam (s. oben § 9, 3, b) stehen und an deren Konstruktion teilnehmen.

Mit Ausnahme der eben angeführten zwei Stellen findet sich der Genitiv bei rakṣāñsi nicht, sondern immer der Ablativ der Person: MS. 4. 1. 13 (18, 4) upariṣṭād asmāt (sc. *yajamānāt*) tena rakṣāñsy apahanti; K. 10. 5 (129, 19) so (sc. agnih) 'smād rakṣāñsy apahanti; TS. 2. 2. 2. 2 sa evāsmād rakṣāñsy apahanti; TB. 3. 2. 8. 6 sa evāsmād rakṣāñsyapāhan; K. 31. 10 (13, 1) = Kap. 47. 10 (294, 8) asā (Kap. *asāv*) evāsmād āditya udyan purastād rakṣāñsy apahanti; MS. 4. 5. 8 (113, 8–9) tenai (sc. *yajuṣā*) 'bhyo (sc. aṅgiro-bhyah) rakṣāñsy apāhan; K. 19. 10 (11, 19) = Kap. 30. 8 (145, 21) tābhīr (sc. ṛgbhiḥ) asmād (sc. agneḥ) rakṣāñsy apāghnan; MS. 3. 1. 9 (12, 5–6) tad agner evaitābhī (sc. ṛgbhiḥ) rakṣāñsy apahanti; TS. 5. 1. 10. 2 agner evatena (sc. sāmnā) jātād rakṣāñsy apahanti; TS. 5. 1. 3. 4 = K. 20. 5 (23, 18) = Kap. 31. 7 (154, 9) yāvān evāgnis tasmād rakṣāñsy apahanti; K. 10. 5 (129, 17) tasmād (sc. *indrāt*) agnī rakṣāñsy apāhan.

3. *indro vai tris'irasam tvāṣṭram ahañs, tam as'lilā vāg abhyavadat, so 'gnim upādhāvat, sa (sc. agnih) etad agnistotram apas'yat, . . ., tenainam (sc. indram) ayājayat, tenāsyās'lilām vācam apāhan PB. 17. 5. 1.* Hier ist die as'lilā vāk (d. h. ‘die üble Nachrede’)¹ doch keinesfalls

¹ Cf. PB. 14. 11. 28 = 18. 1. 9 = 19. 4. 7 tam (sc. *indram*) as'lilā vāg abhyavadat; TS. 2. 1. 10. 2 apūtā vā etam vāg ṛchati yam ajaghni-vānsam abhis'ānsanti; K. 13. 6 (187, 21) as'āntā vā etam vāg ṛchati yam ajaghni-vānsam abhis'ānsanti; JB. 1. 14 sa ha bhūya eva suktam karoti, atho hainam amuśmin loke na pāpi vāg āgachati ya

Indra's Stimme,¹ und es muß auch hier das asya (sc. *indrasya*) im letzten Satze in ablativischer Funktion genommen werden (= 'von diesem Indra trieb er die üble Nachrede weg'). Caland übersetzt zwar wörtlich: 'By it, he drove away his inauspicious voice' fügt aber die Anmerkung zu 'He, Agni, drove away the voice that pursued him', wo zu 'him' Indra zu ergänzen ist.

19. III. Am beweiskräftigsten für die syntaktische Äquivalenz von Ablativ und Genitiv sind diejenigen Stellen, in denen der selbe Verfasser entweder in zwei unmittelbar aufeinander folgenden Sätzen oder sogar in demselben Satze die Konstruktion wechselt. Wenn Pindar Nem. 8. 2 *παρθενήτοις παιδῶν τ' ἐφίσιοισα γλεφάροις* schreibt, so hat er² 'unter keinem sprachlichen Zwange gehandelt, als paralleler Ausdruck zu *παρθενήτος* stand ihm *παιδεῖος* zu Gebote; aber er wollte grade die äußere Gleichmäßigkeit vermeiden'; aber unseren Brähmanatexten mit ihrer gradezu juristisch nüchternen, den erörterten Gegenständen angepaßten Sprache wird niemand ein solches Streben nach stilistischer Variation zuschreiben. Wo also in dieser dritten Gruppe Ablativ und Genitiv wechseln, wird man ruhig annehmen dürfen, daß ein Unterschied nicht mehr gefühlt wurde.

20. III (a) Ablativ und Genitiv wechseln in aufeinanderfolgenden Sätzen.

evāmyidvān agnihotram juhoti; JB. 1. 169 yo ha vā etasmāt sāmna iyād dus'carmā vā syāt pāpi vainam kīrttir abhivadet; PB. 2. 17. 4 etām (sc. viṣṭutim) evābhīs'asyamānāya kuryāc, chamalam vā etam ṛchati yam as'lilā vāg ṛchati, yaivainam asāv as'lilam vāg vadati tām asya trivṛtau niṣṭapataḥ; ähnlich MS. 2. 3. 9 (37, 4–5) yainam (sc. yajamānam) asā as'lilam vāg abhivadati, . . ., sainaṁ punaḥ kalyānam vadati; K. 12. 10 (173, 7–8) yainam asau vāg as'lilam abhivadati sainaṁ punaḥ kalyāṇam abhivadati; [vgl. auch pāpoktaḥ KB. 8. 5 (37, 14)]. Das Gegenteil PB. 5. 9. 14 tān (sc. yajamānān) kalyāṇī vāg abhivadati.

¹ Kontrastiere damit MS. 1. 8. 1 (115, 13 und 14) tam svā vāg abhyavādat . . . svā hy enam vāg abhyavādat [die Parallelen K. 6. 1 (49, 12 und 13) und Kap. 6. 1 (35, 16 und 17) tam svā vāg aīṭṭa . . . svā hy enam vāg aīṭṭa]; ähnlich S'B. 2. 2. 4. 6 = Kānva 1. 2. 4. 5 tam svō mahimābhyuvāda; KB. 23. 2 (103, 7) tam indram svō mahimā papracha.

² Wackernagel, Vorlesungen über Syntax, Zweite Reihe, p. 73.

1. ($\checkmark dā + ā$) etābhīr vai devatābhīs sāyujyena devā asurāñām rāṣṭram ādadatai, 'tābhīr eva devatābhīs sāyujyena bhrātrvyād rāṣṭram ādāya... K. 37. 11 (92, 11–13).

2. ($\checkmark vṛj$) te devā asurāñām ekākṣareṇaiva pañcadas'ākṣaram avṛñjata dyakṣareṇa caturdas'ākṣaram tryakṣareṇa trayodas'ākṣaram caturakṣarena dvādas'ākṣaram pañcākṣareṇaikādas'ākṣaram ṣadakṣareṇa das'ākṣaram saptākṣareṇa navākṣaram, aṣṭābhīr evāṣṭāv avṛñjata || evam eva bhrātrvyād bhūtim vṛñkte ya evam veda PB. 12. 13. 29–30. Die Parallele JB. 1. 205 hat beide Male den Genitiv: ekākṣaram devāñām avamam āśit saptākṣaram paramam, navākṣaram asurāñām avamam āśit pañcadas'ākṣaram paramam, te devā akāmayanta: kanīyasā bhūyo 'surāñām vṛñjīmahīti, ta ekākṣareṇa pañcadas'ākṣaram avṛñjata dyakṣareṇa caturdas'ākṣaram tryakṣareṇa trayodas'ākṣaram caturakṣareṇa dvādas'ākṣaram pañcākṣareṇaikāda-s'ākṣaram ṣadakṣareṇa das'ākṣaram saptākṣareṇa navākṣaram, aṣṭābhīr eva astāv, evam eva kanīyasā jyāyo dviṣato bhrātrvyasya vṛñkte ya evam veda.¹

3. ($\checkmark han + apa$) svarbhānur vā āsura ādityam tamasā-vidhyat, tasya devā divākīrtya istamo'pāghnan, yad di-vākīrtyāni bhavanti tama evāsmād (sc. ādityāt) apa-ghnanti PB. 4. 6. 13. Die Parallele JB. 2. 388 (Batakrishna Ghosh, Collection of the Fragments of Lost Brāhmaṇas p. 82, frg. XXXVI) hat beide Male den Genitiv: svarbhānur vā āsura ādityam tamasāvidhyat, tam devās' ca rṣayas' cā-bhiṣajyāns, ta etāni divākīrtyāni sāmāny apas'yaḥ, tair asya tamo'pāghnaḥ, tad yad etāni divākīrtyāni bhavanty ādityasyaivaitais tamo'pāghnanti.

¹ Von ekākṣaram devāñām avamam āśit bis aṣṭābhīr evāṣṭau = JB. 1. 193. Von ekākṣaram devāñām avamam āśit bis pañcadas'āks'-aram paramam = JB. 1. 197 (Caland, Auswahl § 74, p. 78, 13) aber dort im folgenden nur: ta ekākṣareṇa pañcadas'ākṣaram avṛñjata dyakṣareṇa caturdas'ākṣaram...tryakṣareṇa trayodas'ākṣaram caturakṣareṇa dvādas'ākṣaram... pañcākṣareṇaikādas'ākṣaram ṣadakṣareṇa das'ākṣaram... saptākṣareṇa navākṣaram, aṣṭābhīr evāṣṭau.

4. ($\sqrt{\text{han+apa}}$) ime vai lokāḥ sahāsaṅs, te 's'ocaṅs, teṣām indra etena sāmnā s'ucam apāhan (lies so statt apāhan der Bibl. Ind.), yat trayāṇāṁ s'ocatām apāhaṅs tasmāt traīś'okam (sc. sāma) || yām asmād apāhan sā puṅs'calīṁ prāvis'ad, yām antarikṣāt sā klībāṁ, yām amusmāt sainasvinam || . . . || s'ucaṁ vā eṣa viddho yasya jyog āmayati, yat traīś'okaṁ brahmaśāma bhavati s'ucam evāsmād apahanti PB. 8. 1. 9–10 und 12. Die Parallele JB. 3. 72 (Caland zu PB. 8. 1. 10) hat nur den Genitiv: ime vai lokās saha santas tredhā vyāyaṅs, te 's'ocan yathai-
kas tredhā vichinnas's'oced evaṁ, te devā abruvann: eteṣāṁ trayāṇāṁ lokānāṁ tisras' s'uco 'pahanāmeti, ta etat sāmāpas'yaṅs, tenaiṣāṁ trayāṇāṁ lokānāṁ tisras' s'uco 'pāghnaṅs, tad yad eṣāṁ trayāṇāṁ lokā-
nāṁ tisras' s'uco 'pāghnaṅs tat traīś'okasya traīś'okatvam, apa s'ucaṁ hate ya evaṁ veda.

5. ($\sqrt{\text{kram+apa}}$) devās' cāsurās' cāspardhanta, te-
ṣāṁ vā indriyāṇi vīryāṇi apākrāmann, ṛksāme vā
ebhyas tad apākrāmatāṁ pas'avo vāg indriyāṁ prāṇā-
pānau MS. 3. 10. 6 (137, 12–13). Die Parallele K. 29. 1 (168, 4
–5) = Kap. 45, 2 (268, 18) hat beide Male den Ablativ: devās'
cāsurās' ca samyattā āsaṅs, te devebhyo mahimāno
'pākrāman . . . ṛksāme vāvaibhyas tad apākrāmatāṁ
pās'avo vāg indriyāṁ prāṇāpānau.

6. ($\sqrt{\text{kram+apa}}$) tasya (sc. prajāpateḥ) bhītasya svo
mahimāpacakrāma, vāg vai svo mahimā, vāg ghai-
vāsmād apacakrāma S'BKāṇva 1. 2. 4. 3. Die Mādhyandina-
Parallele 2. 2. 4. 4 hat beide Male den Genitiv: tasya bhītasya
svo mahimāpacakrāma, vāg vā asya svo mahimā, vāg
asyāpacakrāma.

7. ($\sqrt{\text{kram+apa}}$) tadyasmāc chrīrapakrāmet sa etena
yajeta, s'rīr vai teṣām (sc. devānām) sāpākrāmad yad
eṣāṁ s'reṣṭhy apākrāmat, tām etenaivānvavindann,
anu ha tām s'rīyāṁ vindati nāsmāt sā s'rīr apakrā-
mati ya evaṁ veda JB. 2. 152 (Caland, Auswahl § 142, p. 172,
23). Vgl. mit Ablativ S'B. 11. 4. 3. 1 tasmāc chrāntāt tepānāc
chrīr udakrāmat; S'B. 13. 2. 6. 3 und 7; TB. 3. 9. 4. 6 und 8
apa vā etasmāt teja indriyāṁ pas'avah s'rīḥ krāmanti

und nāsmāt teja indriyam pas'avaḥ s'rīr apakrāmanti; S'B. 13. 1. 5. 1; 13. 2. 9. 1; TB. 3. 9. 7. 1; 3. 9. 14. 1 apavāetas-māc chṛī rāṣṭram krāmati.

8. ($\sqrt{kram} + ud$) yajño vai devebhyo'nnādyam udakrāmat, te devā abruvan: yajño vai no'nnādyam udakramit . . . iti AB. 3. 45. 1. Zum Ablativ mit dem Nomen (devebhyah) vgl. yajño vai devebhya udakrāmat AB. 1. 18. 1 = GB. 2. 2. 6 (170, 9); JB. 3. 147; vgl. mit $\sqrt{kram} + apa$ yajño vai devebhyo'pākrāmat PB. 14. 3. 10; K. 23. 3 (76, 16); yajño vai devebhyo's'vo bhūtvāpākrāmat PB. 6. 7. 18. So auch bei den sogenannten geschlechtigen Pronomina: tato vai tebhyo yajño nodakrāmat JB. 3. 273 (Caland, Auswahl § 211 p. 294, 11); vgl. mit $\sqrt{kram} + apa$ apakrānto havā etasmād yajño bhavati yam sakṛdiśtinam yajño nopanamati JB. 2. 149. Für den Genitiv beim Personalpronomen (nah) vgl. yena me yūyam udakramiṣṭa S'B. 8. 1. 1. 3 = 8. 3. 1. 6; yena metvam udakramiḥ S'B. 8. 4. 1. 7 = 8. 7. 3. 16.

9. ($\sqrt{hṛ}$) yadi pas'um āprītam udāñcam nayanti tarhi tasya pas'us'rapaṇam haret, tenaivainam bhāginam karoti, yajamāno vā āhavanīyo, yajamānam vā etat vikarṣante yad āhavanīyat pas'us'rapaṇam haranti TS. 3. 1. 3. 2; cf. Caland zu ĀpS'S. 9. 18. 13. Es handelt sich hier um den Ersatz des Gārhapatyafeuers durch das Āhavanīyafeuer; das Gārhapatyafeuer könnte dies übel nehmen und sich am Opferherrn rächen: 'Wenn man das Opfertier (d. h. die abgeschnittenen Fleischstücke), nachdem vorher die Āpriverse darüber gesagt worden sind, vorwärts bringt, so nehme er von diesem (d. h. dem Gārhapatyafeuer) das Feuer zum Kochen der Fleischstücke; dadurch macht er auch dieses Feuer am Opfer beteiligt; das Āhavanīyafeuer fürwahr ist der Opferherr, den Opferherrn zerreißen sie dadurch, daß man dem Āhavanīyafeuer das Feuer zum Kochen der Fleischstücke entnimmt'. Zum Ablativ vgl. S'B. 3. 5. 1. 32 tām (sc. vedim) vai catuḥsraktes' cātvālād dhāranti; AB. 7. 12. 3 gārhapatyād avichinnām uddhārām haret und mit $\sqrt{hṛ} + ā$ S'B. 4. 5. 2. 16 āhavanīyād vā esa (sc. agnih) āhṛto bhavati pas'us'rapaṇah; S'B. 6. 6. 4. 10; 15; 16 gārhapatyād dhi sa (sc. agnih) āhṛto bhavati; MS. 3.

10. 4. (135, 15–16) *pas'us'rapaṇād agnim āharanti*; MS. 1. 10. 17 (157, 16); K. 36. 12 (78, 22–79, 1) *odanapacanād agnim āharanti* und oft bei leblosen Gegenständen. Zum Genitiv vgl. (mit $\sqrt{hṛ-ā}$) S'B. 3. 9. 3. 19–22 *katham nv imam abhaye 'nāṣṭre yajñasya rasam āharema . . . || athaitam abhaye yajñasya rasam āhariṣyāmaḥ . . . || athaitam abhaye 'nāṣṭre yajñasya rasam ājahruḥ . . . || athaitam abhaye 'nāṣṭre yajñasya rasam āharati*; S'B. 13. 5. 2. 10 *as'-vasyaiva pratyakṣām meda āharet*; S'B. 14. 1. 1. 23–24 *as'-vasya s'ira āhṛtya*; *atha te svāṁ s'ira āhṛtya*; *athāsyā svāṁ s'ira āhṛtay*.

10. ($\sqrt{dhā+ava}$) *bhṛjjanād avadadhyād* (Kap. *bhṛjjanād āhṛtyāvadadhyād*) *annakāmasya, . . . , yo vṛkṣa upari dipyeta tasyāvadadhyāt svargakāmasya* K. 19. 10 (11, 5 und 6) = Kap. 30. 8 (145, 6 und 7); cf. ÄpS'S. 16. 9. 8. ‘Einer Röstpflanne entnehme er das Feuer für einen Opferherrn, der Speise begeht; . . . ; für einen Opferherrn, der die Himmelswelt begeht, entnehme er das Feuer einem Baume, der oben (= dessen Wipfel) brennt’. Vgl. TS. 5. 1. 9. 4 *ambarīṣād annakāmasyāvadadhyāt*.

21. b) Ablativ und Genitiv wechseln im selben Satze.

1. ($\sqrt{kram+apa}$) *teṣāṁ* (sc. *devānām*) *vīryāṇy apākrāmann: agne rathantaram indrād bṛhad vis'vebhyo devbhyo vairūpāṁ savitur vairājāṁ marutāṁ s'akvarī tvastū revatī* K. 12. 5 (166, 18–20). Die Parallele MS. 2. 3. 7 (34, 13–14) hat durchgängig Genitive: *teṣāṁ indriyāṇi vīryāṇy apākrāmann: agne rathantaram indrasya bṛhad vis'veṣāṁ devānām vairūpāṁ savitur vairājāṁ tvastū revatī marutāṁ s'akvarī*.

2. ($\sqrt{gr̥h}$ ‘schöpfen’)¹ *syandamānānāṁ vasatīvarīr gr̥ṇāti vasatīvarībhyo nigrābhyaḥ* S'B. 3. 9. 4. 25 ‘Er

¹ Wegen der parallelen Konstruktion mit dem Ablativ habe ich $\sqrt{gr̥h}$ ‘schöpfen’ zu den Verba separationis gerechnet. Delbrück (Ai. Syntax § 109, p. 160, Z. 4 v. unten) faßt den Genitiv als partitiven Genitiv ‘in dem Sinne, daß die Aussage sich nur auf einen Teil des teilbar gedachten Nominalbegriffes bezieht’. Diese Auffassung liegt nahe bei den Fällen, in denen neben dem Genitiv kein Akkussativobjekt vom Verbum abhängt, wie TS. 6. 4. 2. 2 *kum-*

schöpft das Vasatīvarīwasser aus fließendem Wasser, das Nigrā-bhyāwasser aus dem Vasatīvarīwasser'. In einer ähnlichen Stelle hat K. 27. 9 (149, 9) den Genitiv: dvayor dhārayoh (v. Schroeders Text hat den Druckfehler ghārayoh) prātassavane gr̄hṇāti tisṛnām mādhyandine (so v. Schroeders Text) catasṛnām tṛtīyasavane aber die Parallele MS. 4. 6. 4 (84, 8–9) den Ablativ: dvābhyaṁ dhvārbhyāṁ prātaḥsavane gr̄hṇāti tisṛ-bhyomādhyandine savane catasṛbhyas tṛtīyasavane 'Aus zwei Güssen schöpft er bei der Frühkelterung, aus drei bei der Mittagskelterung (K. 'am Mittag'), aus vier bei der dritten Kelterung' (Caland zu ĀpS'S. 12. 15. 3). Der Ablativ auch S'B. 3. 9. 4. 25 (bis) nigrābhyaṁ grahān vigṛhṇate 'Sie schöpfen die einzelnen Schoppen aus dem Nigrābhyaṁwasser', dagegen der Genitiv K. 30. 7 (189, 4–5) nigrābhyañām gr̄hṇāti (v. Schroeders Text gr̄hṇāti). Vgl. auch die Genitive S'B. 3. 9. 2. 4–5 tā (sc. apah) vai syandamānānām gr̄hṇīyāt; syandamānānām gr̄hṇīyāt; S'B. 4. 3. 5. 22 tam catasṛnām dhārāñām āgrayaṇām gr̄hṇāti und tasmāc catasṛnām dhārāñām āgrayaṇām gr̄hṇāti.

22. c) Derselbe Satz einmal mit Ablativ, das andere Mal mit Genitiv.

1. (\checkmark car+vi-nis). Die Kāṇvarezension liest BĀU. 2. 4. 10 sa yathārdhrāgner abhyāhitāt pṛthag dhūmā vinis'caranti aber BĀU. 4. 5. 11 sa yathārdhrāgner abhyāhitasya pṛthag dhūmā vinis'caranti. Die Mādhyandinarezension hat beide Male (14. 5. 4. 10 und 14. 7. 3. 1) den Genitiv.¹ Zum Ablativ vgl. (mit \checkmark car+vi-ud) S'B. 14. 5. 1. 23 yathāgneh kṣudrā viśphuliṅgā vyuccaranty evam evāsmād atmanāh sarve prānāḥ sarve lokāḥ sarve devāḥ sarvāṇi bhūtāni sarva eta ātmāno vyuccaranti.

bhyānām gr̄hṇīyat 'man nehme von dem im Topfe befindlichen Wasser'; 3. na sthāvarāñām gr̄hṇīyat und yat sthāvarāñām gr̄hṇīyat; MS. 4. 4. 1 (50, 12) yat sthāvarāñām gr̄hṇāti usw., aber selbst hier kann man, da gr̄hṇāti = grahām gr̄hṇāti ist, übersetzen 'aus dem im Topfe befindlichen (usw.) Wasser schöpft er den Schoppen', 'dem im Topfe befindlichen (usw.) Wasser entnimmt er den Schoppen'.

¹ Zu den Doppelrezensionen vgl. Caland, S'BKāṇva I, Introduction IV § 4, p. 108 (in fine).

Sachverzeichnis

Dativus

sympatheticus § 1, Anm. 1	3
temporis § 1, Anm. 1	4

Genitiv

und Ablativ bei den Verba separationis § 1	3
ist ursprünglich Gen. possessivus § 2	4
Stellen, in denen er logisch nicht als Gen. possessivus gefaßt werden kann § 18	34
seine syntaktische Äquivalenz mit dem Ablativ § 3	5
wechselt mit dem Ablativ in ähnlicher Umgebung § 4-17	6
wechselt mit dem Ablativ in zwei aufeinander folgenden Sätzen § 19-20	36
wechselt mit dem Ablativ im selben Satze § 19 S. 36; § 21-22	40
Genitivus partitivus oder separationis bei $\checkmark g\dot{r}h$ 'schöpfen' § 21, 2, Anm. 1	40

Personalpronomen

me und te als Genitive § 1 Anm. 1	3
me § 8, b, Beispiel 1, S. 19; § 17, b, S. 34; § 20, 8 in fine	39
mat § 4, 5, a, Beispiele 9, 10 und 18 S. 13; § 4, 7, a, Beispiel 2	15
nah § 6, 1, b, Anm. 3, erstes und letztes Beispiel S. 17-18; § 20, 8	39
yu\$mat § 6, 1, a, Beispiel 2	17

Verba separationis

$\checkmark kram+apa$ § 4, S. 6-15; § 5, 4, b, Anm. 1, S. 17; § 20, 5-7	38
$\checkmark kram+ud$; $\checkmark kram+vi-ud$ § 4, 2, b, in fine, S. 8; § 4, 5, a in fine, S. 14; § 5, S. 15-17; § 20, 8	39
$\checkmark k\dot{s}ar$; $\checkmark k\dot{s}ar+vi$ § 13	31
$\checkmark g\dot{r}h$ 'schöpfen' § 21, 2	40
$\checkmark chid$; $\checkmark chid+vi-ava$ § 12	30
$\checkmark d\ddot{a}+\ddot{a}$ § 11 S. 29-30; § 20, 1	37
$\checkmark dh\ddot{a}+ava$ § 20, 10	40
$\checkmark nud$; $\checkmark nud+pra$ § 15	32
$\checkmark pat+par\ddot{a}$ § 14	31
$\checkmark 1yu$ § 16 S. 32-33 und $\checkmark 1yu+ni$ § 16, b, in fine	33

$\sqrt{2}$ yu § 17	33
$\sqrt{vṛj}$ § 10, S. 24–29; § 20, 2	37
\sqrt{skand} § 8	19
$\sqrt{han+apa}$ § 9 S. 19–23; § 20, 3–4	37
$\sqrt{hṛ}, \sqrt{hṛ+apa}$ § 6, S. 17–18; § 20, 9	39
$\sqrt{hṛ+a}$ § 7, S. 18–19; § 20, 9, in fine	39
Verkürzung eines Verbum compositum	
zum Simplex § 1, Anm. 1, in fine, ($\sqrt{han} = \sqrt{han+apa}$) S. 4; § 10, b, Beispiel 50 mit Anm. , ($\sqrt{vṛj} = \sqrt{vṛj+sam}$)	27

Verschiedenes

$\sqrt{kram+ati}$ c. gen. § 4, 4, b in fine	12
mūla (mit prajā) § 12, b, Beispiele 1 und 2, Anm. 1	31
$\sqrt{i}yu+prati$ § 16, b, in fine, Anm. 1	33
vāk (as'lilā, apūtā, pāpī, kalyāñī) § 18, 3, Anm. 1	35
$\sqrt{vṛj} = \sqrt{vṛj+sam}$ § 10, b, Beispiel 50, mit Anm. 1	27
$\sqrt{han} = \sqrt{han+apa}$ § 1, Anm. 1, in fine	4

ZOBODAT - www.zobodat.at

Zoologisch-Botanische Datenbank/Zoological-Botanical Database

Digitale Literatur/Digital Literature

Zeitschrift/Journal: [Sitzungsberichte der philosophisch-historische Klasse der Bayerischen Akademie der Wissenschaften München](#)

Jahr/Year: 1935

Band/Volume: [1935](#)

Autor(en)/Author(s): Oertel Hanns

Artikel/Article: [Syntaktische Äquivalenz des Genitivs und Ablativs bei Verben der Trennung in der vedischen Prosa 1-44](#)